

Financirano sredstvima programa Europske unije Erasmus+

COMPASS

COMPetences for Agencies for Sustainable Site conversion

Programski okvir: Erasmus+ Strateška partnerstva za obrazovanje odraslih

Projekt: COMPASS (2015-1-HR01-KA204-013111)

Metodološki vodič

za provedbu interdisciplinarnoga tečaja za
održivu prenamjenu i obnovu urbanih prostora

Lipanj 2017.

SADRŽAJ

1. PROJEKT COMPASS.....	3
1.1. Što je COMPASS?	3
1.2. Ciljevi.....	4
1.3. Partnerstvo	4
2. CILJANE SKUPINE I KRITERIJI ODABIRA	6
2.1. Tehnička / znanstvena područja	6
2.2. Društvena / humanistička područja	7
2.3. Daljnji kriteriji.....	9
3. METODOLOGIJA	10
3.1. Zahtjevi.....	10
3.2. Format tečaja	11
3.2.1. Interdisciplinarni pristup	11
3.2.2. Pristup temeljen na radu	11
3.2.3. Pristup temeljen na studijama slučaja	12
3.3. Nadgledanje i ocjenjivanje	14
3.3.1. Nadgledanje polaznika.....	14
3.3.1.1. Online (platforma za e-učenje)	14
3.3.1.2. U učionici	16
3.3.2. Ocjenjivanje polaznika	16
3.3.2.1. Online (platforma za e-učenje)	16
3.3.2.2. U učionici	17
3.3.3. Nadgledanje i ocjenjivanje terenske vježbe	17
3.4. Evaluacija tečaja.....	18
3.4.1. Povratne informacije od polaznika.....	18
3.4.2. Povratne informacije od predavača.....	22
4. STRUKTURA I SADRŽAJ TEČAJA	26
4.1. Struktura tečaja	26

4.2. Sadržaj tečaja	29
4.2.1. Modul 1 – Od globalne krize do održive prenamjene i obnove	29
4.2.2. Modul 2 – Izgradnja tima, timski rad i sprečavanje sukoba	30
4.2.3. Modul 3 – Društvena održivost	33
4.2.4. Modul 4 – Održiva arhitektura i upravljanje energijom	35
4.2.5. Modul 5 - Urbanističko planiranje i participativno planiranje	38
4.2.6. Modul 6 – Osnove GIS mapiranja.....	40
4.2.7. Modul 7 - Osnivanje poduzeća i prikupljanje sredstava.....	41
4.2.8. Modul 8 - Marketing i internacionalizacija poslovanja	43
4.3. Struktura terenske vježbe, pravila i opis	46
4.3.1. Terenska vježba u Rimu, ITALIJA	52
4.3.2. Terenska vježba u Zagrebu, HRVATSKA	52
4.3.3. Terenska vježba u Berlinu, NJEMAČKA.....	53
4.3.4. Terenska vježba u Sofiji, BUGARSKA	54
4.3.5. Terenska vježba u Cluj-Napoci, RUMUNJSKA	54
5. ELEMENTI PROFESIONALNOG USMJERENJA	55
5.1. Kompetencije stečene kroz COMASS-ov tečaj	55
5.2. Važni elementi za tražitelja posla	57
PRILOG – SAŽETCI PROJEKTNIH PRIJEDLOGA POLAZNIKA.....	61
Italija.....	61
Hrvatska.....	66
Njemačka.....	73
Rumunjska.....	75
Bugarska.....	80

1. PROJEKT COMPASS

1.1. Što je COMPASS?

EU projekt COMPASS (COMPetences for Agencies for Sustainable Site conversion) pokrenut je iz potrebe za suradnjom i poticanjem sinergije između privatnih, društvenih i institucionalnih aktera. Različite vještine i kompetencije kombiniraju se s ciljem preispitivanja trenutnih modela proizvodnje i potrošnje, počevši od obnove i prenamjene javnih prostora, tj. napuštenih ili nekorištenih javnih prostora.

Zbog toga je **glavni cilj** projekta COMPASS bio kreiranje tečaja, kao i rad na prepoznavanju važnosti **novog profesionalnog profila/kurikuluma**, koji odgovara potrebama aktualnog europskog tržista rada. **Savjetnik za projekte održive prenamjene i obnove** profesionalac je koji može raditi i na lokalnoj i na globalnoj razini, prepoznati prilike za ekološki, društveno i ekonomski održivu prenamjenu i obnovu i potaknuti njezino provođenje.

Za potrebe provođenja tečaja moguće je koristiti i razvijene Otvorene obrazovne resurse koji su rezultat suradnje stručnjaka iz različitih područja. Cilj je bio stvaranje inovativnog, praktično orijentiranog interdisciplinarnog tečaja. Njegova se interdisciplinarnost bazira na spajanju različitih sadržaja, od društvene održivosti do osnova GIS mapiranja, od tehnika izgradnje tima do održive arhitekture i upravljanja energijom, od urbanog i participativnog planiranja do marketinga i financiranja. Praktično iskustvo stječe se terenskom vježbom na stvarnoj lokaciji, koja omogućava polaznicima da primijene stečena znanja i vještine za razvoj prijedloga za održivu prenamjenu i obnovu.

1.2. Ciljevi

- Promovirati **edukaciju** iz područja zelenog poduzetništva, **aktivno građanstvo** i veću **zapošljivost**;
- Izraditi stručni **kurikulum** za „Savjetnike za projekte održive prenamjene i obnove“ i obučiti približno 50 nezaposlenih stručnjaka za provođenje održive prenamjene i obnove javnih prostora;
- Izraditi inovativne **alate** pomoći kojih će partnerske organizacije unaprijediti svoju ponudu edukativnih sadržaja;
- Pridonijeti promoviranju **otvorenih obrazovnih resursa** za cjeloživotno učenje;
- **Povezati** jedinice lokalne samouprave, privatne tvrtke, nove stručnjake i ostale aktere koji se bave održivom obnovom i prenamjenom – na lokalnoj razini i na razini EU-a;
- Promovirati i podići svijest o mogućnostima **povećanja zaposlenja** u zelenom sektoru.

1.3. Partnerstvo

Na projektu je surađivalo 6 partnerskih organizacija iz 5 država članica EU-a: Hrvatske, Italije, Njemačke, Bugarske i Rumunjske, donoseći u projekt raznovrsna znanja, iskustva i inovativne ideje.

DOOR (Društvo za oblikovanje održivog razvoja) je organizacija civilnog društva koju čine stručnjaci posvećeni promociji održivog energetskog razvoja. Implementirala je projekte s različitim ciljevima, od ublažavanja klimatskih promjena, preko poticanja sudjelovanja građana u kreiranju održivih energetskih politika do poboljšanja edukacije o obnovljivim izvorima energije i ublažavanja energetskog siromaštva. DOOR ima bogato iskustvo u razvoju SEAP-ova (Akcijskih planova energetski održivog razvijatka - Sustainable Energy Action Plans) i u promociji mogućnosti održivog razvoja u vezi energetskih pitanja.

A Sud je organizacija s bogatim iskustvom u projektima interdisciplinarnog podučavanja/edukacija vezanih za okolišne probleme na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Djeluje kao most između različitih aktera (institucija, privatnih aktera, sindikata, akademske zajednice, organizacija civilnog društva), čije je međudjelovanje ključno za promociju održive obnove i prenamjene. Zahvaljujući godinama iskustva u području interdisciplinarnе edukacije povezane s okolišem i održivom prenamjenom, A Sud je predvodio razvoj COMPASS tečaja.

Ce.S.F.Or. (Centro Studi Formazione Orientamento) je neprofitna organizacija koja se bavi SOO-om (strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem), s dugogodišnjim iskustvom u razvoju tečaja, profesionalnom usmjeravanju, upravljanju i vođenju EU projekata. Fokusirana na nadziranje i evaluaciju provedbe projektnih aktivnosti. S bogatim iskustvom provedbe edukacija iz raznih sektora, predvodili su implementaciju COMPASS tečaja.

Civitas (Civil Society Foundation) je organizacija civilnog društva koja aktivno radi na razvoju i implementaciji lokalnih i regionalnih razvojnih programa i uspostavljanju bliskih odnosa između lokalnih vlasti i privatnih aktera.

Europanorat je organizacija s međunarodnim iskustvom, kompetencijama u seminarima o upravljanju i educiranju mladih i odraslih o održavanju snažne poslovno orijentirane perspektive.

BDA (Bulgarian Development Agency) je organizacija s velikim iskustvom u razvoju online tečajeva i razradi alata za trening. Također je fokusirana na istraživačke aktivnosti i usluge savjetovanja za mlade i odrasle.

2. CILJANE SKUPINE I KRITERIJI ODABIRA

Interdisciplinarni tečaj za održivu prenamjenu i obnovu urbanih prostora, s razrađenim kurikulumom unutar projekta COMPASS, edukativni je alat čija je provedba opisana u ovome vodiču, s ciljem da se olakšaju buduće provedbe tečaja u različitim kontekstima.

Ovaj tečaj namijenjen je **diplomantima, stručnjacima, volonterima, nezaposlenima** (mladima i starijima), **administratorima lokalnih javnih vlasti** i svima s **formalnim obrazovanjem** (najmanje trogodišnja prvostupnička diploma iz arhitekture, geografije, znanosti o okolišu, inženjerstva, društvenih znanosti, antropologije, političkih znanosti, prava, ekonomije ili drugih srodnih područja). Dodatno stručno usavršavanje i radno iskustvo ili volontiranje u navedenim područjima je prednost. Tečaj bi također mogao uključiti i osobe koje su u procesu pohađanja fakulteta (to se odnosi na osobe koje još ne posjeduju diplomu, ali su upisane u akademski smjer) i pokazuju vrlo izraženi interes prema ovome profesionalnome usmjerenju. Polaznici bi, općenito govoreći, trebali posjedovati znanje i vještine u jednome ili više navedenih područja:

2.1. Tehnička / znanstvena područja:

Arhitektura	<ul style="list-style-type: none">• Održiva gradnja;• Urbanizam i regionalno planiranje;• Infrastruktorno projektiranje;• Održivi razvoj i projektiranje okoliša;• Urbanističko planiranje;• Prostorno planiranje;• Izgradnja i preobrazba okoliša.
Inženjerstvo	<ul style="list-style-type: none">• Urbanističko planiranje;• Održivi transport;

	<ul style="list-style-type: none">• Očuvanje tla;• Infrastruktura;• Upravljanje energijom;• Ekološki prihvatljivo korištenje resursa;• Krajobrazna arhitektura i projektiranje krajobraza.
Geografija	<ul style="list-style-type: none">• Geomatika;• Istraživanje o teritoriju;• Prostorno planiranje;• Krajolik;• Urbanističko planiranje;• Tradicionalno i digitalno mapiranje;• GIS sustavi;• Obrada podataka i poznavanje teritorija;• Teritorijalna nestabilnost i onečišćenje.
Znanosti o okolišu	<ul style="list-style-type: none">• Analiza i praćenje stanja okoliša;• Istraživanje okoliša na onečišćenim lokacijama;• Očuvanje biološke raznolikosti;• Klimatske promjene;• Prirodne katastrofe.

2.2. Društvena / humanistička područja:

Društvene znanosti	<ul style="list-style-type: none">• Načela, metodologije i upravljanje u socijalnim službama;• Sociologija;• Statistika;• Upravljanje stanjima nelagode za pojedince i zajednice;
---------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none">• Strategija društvenih informacija;• Rad u zajednici;• Participacija i demokracija.
Antropologija	<ul style="list-style-type: none">• Otkrivanje i prikupljanje povijesnih, društvenih i kulturnih podataka;• Komunikacijske vještine;• Očuvanje i promicanje kulturne baštine i krajobraza;• Promicanje jednakih mogućnosti.
Političke znanosti	<ul style="list-style-type: none">• Povijest;• Društvene znanosti;• Međunarodni odnosi;• Ekonomija;• Pravo;• Urbani/gradski marketing.
Pravo	<ul style="list-style-type: none">• Korištenje zemljišta;• Regionalno i urbanističko planiranje;• Zaštita okoliša;• Građevinsko pravo;• Propisi o zoniranju.
Ekonomija	<ul style="list-style-type: none">• Računovodstvo;• Poslovna administracija;• Ulaganja i mogućnosti financiranja;• Financijski izvještaji;• Vođenje projekata.

2.3. Daljnji kriteriji:

Informatički	Osnovna računalna pismenost (MS Office paket, Word obrada, proračunske tablice, korištenje interneta, upravljanje datotekama).
Jezični	Poznavanje engleskog jezika minimalno na razini B2 (zajednički europski referentni okvir za jezike)*.
Opći	Snažan interes za teme tečaja (dokazan u motivacijskom pismu). Prethodno iskustvo, volontiranje ili završene neformalne edukacije u područjima održivog razvoja, zaštite okoliša, angažmana u lokalnoj zajednici, održivog upravljanja resursima ili u drugim srodnim područjima. Polaznik/ca se također mora obavezati da će prisustvovati teorijskom dijelu tečaja i terenskoj praksi.

Seleksijski proces obuhvaća:

- 1) Pregled životopisa (ekonomski, prethodno radno i volontersko iskustvo, jezične vještine, organizacijske i komunikacijske vještine, tehničke vještine, digitalne kompetencije, meke vještine);
- 2) Pregled motivacijskoga pisma (predanost i interes prema sektoru);
- 3) Intervju.

* Tečno poznavanje engleskoga jezika je potrebno u korištenju znanstvene literature predviđene sadržajem tečaja.

3. METODOLOGIJA

Sektor održive prenamjene i obnove teži održati procese proizvodnje i potrošnje unutar prirodnih granica mogućnosti našega planeta, dok u isto vrijeme daje prednost porastu jednakih mogućnosti zaposlenja i obrazovanja za sve. Tim pristupom obuhvaća se nekoliko područja, a time i različite kompetencije / vještine / struke. Njihova suradnja omogućava stvaranje učinkovitih alata (ekonomskih, političkih i pravnih) za promidžbu uspješne prenamjene modela proizvodnje i potrošnje.

3.1. Zahtjevi

Implementacija tečaja zahtijeva sljedeće:

Osnovni online sustav:

- Računalo, prijenosno računalo ili slični elektronički uređaji (operativni sustavi MS Windows 2000 do MS Windows 10; Mac OS X v 10.4 ili više; zvučna kartica sa zvučnicima ili slušalicama; pretraživač: Explorer, Chrome, Mozilla, Safari ili drugi; PDF čitač; MS Office paket).
- Pristup internetu za istraživanja.

Razredni materijali:

- Odgojno-obrazovni objekt (prostorija za predavanja, stolovi, stolice itd.), pribor za pisanje (olovke, kemijske olovke, listovi papira, bilježnice itd.), računalo, ploča ili interaktivna ploča, projektor, zaslon itd. i ostali korisni alati za razredno podučavanje.
- Pristup internetu za istraživanja i/ili pristup knjižničnim uslugama za konzultacije i proučavanje.

3.2. Format tečaja

3.2.1. Interdisciplinarni pristup:

- **Integracija:** kako bi stekli integrirani, a time i potpuni pristup okolišno, ekonomski i društveno održivoj prenamjeni i obnovi zgrada i javnih površina, nužna je primjena znanja i principa iz različitih akademskih disciplina. One pomažu oblikovati koherentni analitički okvir za razumijevanje proučavanih problema.
- **Komplementarnost:** interdisciplinarni pristup ovoga tečaja nastoji ukinuti granice između različitih stručnih područja i tako stvoriti potpuno novu profesionalnu specijalizaciju prikladnu današnjim potrebama tog specifičnog sektora. Ova pedagoška metodologija omogućava polazniku da poveže različite discipline i prepozna korelaciju između različitih područja: ekologije, poduzetništva, izgradnje tima i sprečavanja sukoba, marketinga i promidžbe, društvene održivosti, održive arhitekture i upravljanja energijom, održivog urbanog i participativnog planiranja, GIS mapiranja, poslovanja i prikupljanja sredstava.

3.2.2. Pritup temeljen na radu:

- **Učenje kroz praksu (Learning-by-doing):** COMPASS tečaj razvijen je kroz kurikulum koji je izrazito orijentiran na praksi. Tečaj zahtijeva od polaznika pohađanje teorijskog dijela tečaja (bilo online ili tradicionalnom metodom, u učionici), u trajanju 80 do 90 sati, što varira ovisno o njihovom poznавању engleskog jezika i prethodnom iskustvu s različitim disciplinama koje tečaj obuhvaća. Nakon toga slijedi period terenske vježbe od tri do četiri mjeseca (grupni sastanci i individualni rad moraju pokriti minimalno 80 sati), tijekom koje polaznici, u interdisciplinarnim timovima, osmišljavaju i razvijaju prijedlog konkretnog projekta održive obnove i prenamjene na temelju stečenih znanja i vještina.

- **Projektni prijedlozi:** Najvažnija aktivnost terenskih vježbi je izrada stvarnih projektnih prijedloga održive prenamjene i obnove, a polaznici svoja znanja i vještine koriste u grupnome radu. Projektni prijedlozi trebaju biti pisani jasno i sažeto, a trebaju sadržavati analizu konteksta; tehničke podatke o intervenciji prenamjene i obnove; okolišne, društvene i kulturne učinke; potencijalne vanjske i unutarnje rizike te poslovni i marketinški plan. Inovativni projektni prijedlozi trebaju biti izloženi ili prosljeđeni nadležnim tijelima lokalne vlasti koji bi mogli u budućnosti odobriti njihovu provedbu i pronaći finansijska sredstva za realizaciju.

Za detaljniji opis sadržaja projektnih prijedloga (preporučeni predložak) pogledajte poglavlje 4.1. „Struktura tečaja“.

3.2.3. Pristup temeljen na studijama slučaja:

- **Slučajevi specifični za pojedine zemlje:** tečaj uključuje prikazivanje studija slučaja (kratkih dokumentarnih filmova), s primjerima dobrih praksi iz svih partnerskih zemalja (Bugarska, Hrvatska, Italija, Njemačka, Rumunjska), kroz koje se nastoji razumjeti probleme, razviti sposobnosti njihovih rješavanja i potaknuti razvoj kritičkog razmišljanja.

Nacionalne studije slučaja nalaze na poveznicama niže:

- 1) **Hrvatska:** Obnova i prenamjena kompleksa bivše vojarne u Koprivnici (na temu „Održiva arhitektura i upravljanje energijom“):
<https://www.youtube.com/watch?v=2ynvimyPaiY>
- 2) **Italija:** Od krize do održive tranzicije: Zadruga Melpignano (na temu „Od globalne krize do ekološke tranzicije“):
<https://www.youtube.com/watch?v=5ACIHYVzFN4>
- 3) **Rumunjska:** Tvornica kistova – Obnova i prenamjena bivše tvornice u prostor za suvremenu umjetnost, Cluj Napoca (na temu „Društvena održivost“):
<https://www.youtube.com/watch?v=wiBhDtN-4xY>
- 4) **Njemačka:** Mauergarten, Berlin (na temu „Urbano planiranje i participativno planiranje“):
<https://www.youtube.com/watch?v=gghiLKNNePNU>

- 5) **Bugarska:** Mijenjanje gradskog okruženja pretvarajući razvodne kutije električne energije u umjetnička platna, Sofia (na temu „Osnove pokretanja poduzeća i financiranja“).

https://www.youtube.com/watch?v=t1QK_T_CoDg

- **Rješavanje problema i kritičko razmišljanje:** Pristup temeljen na studijama slučaja omogućuje upoznavanje polaznika sa stvarnim iskustvima, dionicima i potrebnim resursima. Iz navedenih se razloga otvara prilika za razumijevanjem problema održive prenamjene i obnove u pojedinim zemljama i u specifičnim kontekstima. Studije slučaja mogu se promatrati kao primjeri dobre prakse, a iste se mogu koristiti kao vodiči u rješavanju specifičnoga problema ili kako bi se unaprijedile polaznikove sposobnosti kritičkoga razmišljanja i analiziranja.

3.3. Nadgledanje i ocjenjivanje

3.3.1. Nadgledanje polaznika

Rad polaznika treba biti nadgledan tijekom provedbe tečaja kako slijedi:

3.3.1.1. Online (platforma za e-učenje):

Ukoliko se teorijski dio tečaja provodi online:

- Sustav praćenja:** Rad polaznika treba biti nadgledan kroz platformu za e-učenje s ugrađenim sustavom praćenja koji predavačima omogućuje nadgledanje polaznika tečaja prilikom pristupanja sadržajima platforme, preuzimanja dokumenata i izvršavanja zadataka. Vidi primjere niže:

The screenshot shows a Moodle tracking page for a student named Ivana Rogoz. The page displays a timeline of accesses with two entries circled in red. The first entry shows an access from 26/10/2016 08:23:38 to 30/10/2016 09:48:33, with a session time of 1 hour 25 minutes 55 seconds. The second entry shows an access from 30/10/2016 19:16:41 to 30/10/2016 19:15:13, with a session time of 4 minutes 59 seconds. Both entries include a list of opened files, such as 'Bibliography' and 'Team building techniques, team work and conflict prevention'.

Posized Test

- TEST M2_Team building techniques, team work and conflict prevention
 - What is the key element at the basis of a working team?
 - Risposta: B. Integration
 - Cohesion can be defined as a state in which help members to develop a feel of belonging with each other.
 - Risposta: C. similarities
 - A team goal must have the following characteristics:
 - Risposta: B. measurable, shared, clear
 - What shall a successful communication strategy entail?
 - Risposta: C. stakeholders analysis, key message identification, appropriate channels identification
 - What can be considered as a major reason for a conflict on the workplace? Choose the WRONG answer.
 - Risposta: D. Bad weather
 - What can be considered as a reasonable action in a case of "Employee vs. employee" conflict?
 - Risposta: B. To sit down and discuss the object of the conflict
 - Which of the following is NOT a characteristic of a conflict?
 - Risposta: C. Differences in the style of work
 - What can be considered as a sound action for conflict prevention?
 - Risposta: C. Avoid confrontation with your supervisor
 - The team climate has to be rigid and strict in order to have a more work-focused team
 - Risposta: no
 - Feedback is related to good communication and listening capabilities and helps the team's mood to stay constructive
 - Risposta: si
 - A good network is made up by a limited number of organizations because they have to achieve complex goals
 - Risposta: no
 - Communication: How do communication activities help you achieve your objectives?
 - Risposta: Communication arises from three main activities: exchange, listening and talking. It can be defined as the key-process which allows the working certain specific characteristics. Thus Communication must be: Focused; Pragmatic; Clear and Situation-Related. When focused, communication serves tangible relationships. It's aimed at developing collaboration and climate. It is pivotal to always maintain the content of the communication coherent with the objective.

Primjer Cesforove platforme - sustav praćenja

- **Komunikacijski alati:** Komunikacija je ključ za nadgledanje napretka polaznika tijekom tečaja. Iz tog razloga, sustav bi trebao sadržavati komunikacijski alat (zid, prostor za raspravu, mogućnost razmjene poruka u stvarnome vremenu, obavijesti, ugrađeni sustav e-pošte) za dijeljenje sadržaja i komunikaciju, ali i za podršku u nadgledanju napretka pojedinoga polaznika. Vidi primjer niže:

Interdisciplinary course on Sustainable Conversion and Urban Regeneration

Hi, Pablo Tempesta

Wall Messages 1 Tutor Mail Logout Unsubscribe from the course

Date of access: 22/06/2017 07:49:55 Session time: 12 minutes 59 seconds

Pablo Sanchez Arias Petra Andrić Daniel Rodik SIMEON TOPTCHIYSKI Uwe Salzmann Lucie Grey Jelena Radosevic Lyubomira Dimitrova

Ivana Rogulj Katarina Luketina Neamtu Bogdana

Message sent by the teacher: Pablo Sanchez Arias Subject: Course Evaluation Date: 18/01/2017 Message: Dear participants, We would like to get a feedback from you. We kindly ask you to fill out the course evaluation form that you can find here by the 25th January: docs.google.com/forms/e/1FAIpQLS0jkQZG5tVCOOLElfou-HqghWfH31XGU-c635db4fw1M4uw/viewform It takes approx. 7 minutes. Thank you very much and good luck!

Reply

Message sent by the teacher: Lucie Grey Subject: Additional completion of the course Date: 23/12/2016 Message: Dear participants, The online course should already be completed. Though, the teachers have agreed to grant participants the following extensions to finalise the course tasks (sicks, emergencies tests learned under each module) - you shall finalise before December 29th noon. If you still haven't done so, you can do so until January 1st. You will receive a confirmation email to confirm that you have completed at least 90% of the course. Please send back to us in the evaluation questionnaire that we will send you on the 15th of January and that you will need to complete and send back by the 20th of January. We hope that you have appreciated the course and that it provided you with new competences, visions and ideas. All the COMPASS team send you their best wishes for the seasons holiday. Kind regards The COMPASS Team

Reply

Primjer Cesforove platforme - zid

3.3.1.2. U učionici:

Ako se nastava provodi uživo / u učionici, metode nadgledanja se prilagođavaju takvoj vrsti rada:

- **Praćenje rada polaznika:** Redoviti dolasci na predavanja, provjera razumijevanja sadržaja iz literature i izvršavanja zadanih zadataka na vrijeme.
- **Komunikacija:** Predavači bi najmanje jednom tjedno trebali posvetiti vrijeme polaznicima s ciljem rješavanja problema i sumnji te razrade prijedloga i ideja koje se polaznicima nameću (u radno vrijeme) kako bi osigurali protok povratnih informacija i međusobnu komunikaciju.

* Online i razredni modaliteti mogu biti spojeni prema potrebi.

3.3.2. Ocjenjivanje polaznika

Tijekom implementacije tečaja, polaznici bi trebali biti ocjenjivani kako je navedeno:

3.3.2.1. Online (platforma za e-učenje):

Ukoliko se teorijski dio tečaja provodi online:

- **Ocjena uspješnosti polaznika:** Opće razumijevanje sadržaja tečaja trebalo bi se ocjenjivati putem različitih alata poput ispita (pitanja s više mogućih odgovora, pitanja s alternativnim odgovorima, popunjavanje praznina, otvorena pitanja), eseja na zadane teme i vježbi (npr. izrada marketinškoga plana). Polaznicima trebaju biti dane jasne upute o tome kojim kanalom (e-mail mentoru, test na platformi itd.) zadaci trebaju biti izvršeni i do kojeg roka.

3.3.2.2. U učionici:

Ukoliko se teorijski dio tečaja provodi uživo / u učionici:

- **Ocjena uspješnosti polaznika:** Opće razumijevanje sadržaja tečaja trebalo bi se ocjenjivati putem različitih alata poput ispita (pitanja s više mogućih odgovora, pitanja s alternativnim odgovorima, popunjavanje praznina, otvorena pitanja), eseja na zadane teme i vježbi (npr. izrada marketinškoga plana). Polaznicima trebaju biti dane jasne upute o tome na koji način (ispiti direktno na predavanjima ili slanje putem e-maila mentoru) zadaci trebaju biti izvršeni i do kojeg roka.

* Online i razredni modaliteti mogu biti spojeni prema potrebi.

3.3.3. Nadgledanje i ocjenjivanje terenske vježbe

Aktivnosti terenskih vježbi trebale bi biti nadgledane i ocjenjivane tijekom praktičnoga dijela tečaja kako je navedeno:

- **Promatranje i analiza:** napredak polaznika tijekom terenskih vježbi nadgleda se i ocjenjuje promatranjem i analizom ostvarenih aktivnosti prema navedenim kriterijima:
 - Redoviti dolasci na grupne sastanke;
 - Aktivno sudjelovanje na sastancima s dionicima;
 - Poštivanje zadanih rokova;
 - Suradnja s predstavnicima lokalnih vlasti i drugim polaznicima iz grupe;
 - Razvoj uspješnoga projektog prijedloga u multidisciplinarnoj grupi prateći zadani predložak s početka aktivnosti terenskih vježbi.

3.4. Evaluacija tečaja

Kvaliteta i ishodi tečaja trebaju biti evaluirani – i polaznicima i predavačima trebalo bi pružiti mogućnost da iskažu svoje mišljenje o provedenom tečaju. Da bi se prikupili korisni podaci o kvaliteti ponuđenog sadržaja, nakon svakog modula polaznici bi trebali ispuniti evaluacijski upitnik - upitnik može biti poslan i po završetku tečaja, s pitanjima za svaki pojedini modul. Prikupljanje povratnih informacija od polaznika i od predavača je korisna metoda za poboljšanje tečaja u budućnosti - da se poboljša kvaliteta sadržaja i metode predavanja. To omogućava predavačima da obrate pažnju na dileme i brige polaznika, ali i na pozitivne povratne informacije.

Online: Online alati koji se mogu koristiti za prikupljanje povratnih informacija su *Google Form*, *Survey Monkey*, *Survey Planet*, *Smart Survey* itd. koji omogućavaju kreiranje i analizu upitnika direktno na internetu. Ti alati omogućavaju kreiranje upitnika, dizajniranje, dodavanje i editiranje pitanja, dijeljenje upitnika s kolegama koji sudjeluju u izradi, slanje upitnika te analizu odgovora iz pomoć grafova.

U učionici: Metode razredne evaluacije (*Classroom Assessment Techniques - CAT*) s isprintanim upitnicima koje polaznici ispunjavaju individualno ili analiza u manjim grupama od 2-5 polaznika (*Small Group Analysis – SGA*, s ciljem ispitivanja ciljeva polaznika i pomaganja u ostvarivanju potreba za kvalitetnim učenjem. Ostale metode mogu uključivati peer-review ili grupne diskusije.

3.4.1. Povratne informacije od polaznika:

Po završetku svakoga modula polaznici bi trebali odgovoriti na niz pitanja koja pokrivaju tematske cjeline poput: sadržaj modula, korišteni alati i mediji, razvoj znanja i vještina, ukupna kvaliteta modula. Formular može biti poslan i po završetku tečaja, s pitanjima za svaki pojedini modul.

Na primjer, neka bi pitanja trebala biti strukturirana kao u primjerima niže. Primjeri su iz evaluacija danih polaznicima COMPASS-ovog pilot-tečaja:

➤ **Sadržaj tečaja:**

Dani tečajni materijali su mi pomogli razumjeti ključne teme i pokazali su se korisnima za učenje (u potpunosti – dovoljno – u manjoj mjeri – nimalo).

The course materials helped me understand the main topic and proved useful to learn

	Entirely	Enough	To a lesser extent	Not at all
M1 From the global crisis to the ecological conversion of territories	☐	☐	☐	☐
M2 Team building techniques, team work and conflict prevention	☐	☐	☐	☐
M3 Social Sustainability	☐	☐	☐	☐
M4 Sustainable architecture and energy management	☐	☐	☐	☐
M5 Urban Planning and Participatory Planning	☐	☐	☐	☐
M6 Basic GIS mapping for citizens	☐	☐	☐	☐
M7 Business development and fundraising	☐	☐	☐	☐
M8 Marketing and Internationalization	☐	☐	☐	☐

Dani tečajni materijali su bili relevantni za temu modula.

The course materials were relevant to the subject matter

	Entirely	Enough	To a lesser extent	Not at all
M1 From the global crisis to the ecological conversion of territories	☐	☐	☐	☐
M2 Team building techniques, team work and conflict prevention	☐	☐	☐	☐
M3 Social Sustainability	☐	☐	☐	☐
M4 Sustainable architecture and energy management	☐	☐	☐	☐
M5 Urban Planning and Participatory Planning	☐	☐	☐	☐
M6 Basic GIS mapping for citizens	☐	☐	☐	☐
M7 Business development and fundraising	☐	☐	☐	☐
M8 Marketing and Internationalization	☐	☐	☐	☐

➤ **Alati i mediji:**

Koje instrumente smatraste najučinkovitijima?

Je li korištenje platforme i njenih funkcija bilo jednostavno i pristupačno?

Which instruments did you find the most effective?

- PowerPoint presentations
- Videos
- Wall
- Facebook group
- Various Links
- PDF documents

Was it easy and accessible to use the platform and all its functions?

- Entirely
- Enough
- To a lesser extent
- Not at all

➤ **Razvoj kompetencija i znanja:**

Tečaj je razvio moju sposobnost kritičkog razmišljanja. Tečaj mi je pomogao identificirati resurse potrebne za provedbu projekta obnove i prenamjene.

The course developed my ability to think critically about the subject

- Entirely
- To some extent
- To a small extent
- Not at all

The course helped me identify the resources I need to carry out a conversion project

- Entirely
- To some extent
- To a small extent
- Not at all

Tečaj je pridonio razvoju kompetencija koje će ojačati moj profesionalni profil.

Tečajem mi je razvijena sposobnost upotrebe stečenog znanja.

The course contributed to give me competences to enhance my professional profile

- Entirely
- To some extent
- To a small extent
- Not at all

The course developed my ability to manage the knowledge acquired

- Entirely
- To some extent
- To a small extent
- Not at all

➤ **Ukupna kvaliteta tečaja:**

Testovi/vježbe unutar modula uspješno su mjerili što sam naučio/la.

The module assignments/exercises successfully measured what I learned in the course

	Entirely	To some extent	To a small extent	Not at all
M1 From the global crisis to the ecological conversion of territories	☐	☐	☐	☐
M2 Team building techniques, team work and conflict prevention	☐	☐	☐	☐
M3 Social Sustainability	☐	☐	☐	☐
M4 Sustainable architecture and energy management	☐	☐	☐	☐
M5 Urban Planning and Participatory Planning	☐	☐	☐	☐
M6 Basic GIS mapping for citizens	☐	☐	☐	☐
M7 Business development and fundraising	☐	☐	☐	☐
M8 Marketing and Internationalization	☐	☐	☐	☐

Vrijeme predviđeno za dovršavanje svih aktivnosti je bilo prikladno.

The timeframe set for completion of all activities was appropriate				
	Entirely	To some extent	To a small extent	Not at all
M1 From the global crisis to the ecological conversion of territories	☐	☐	☐	☐
M2 Team building techniques, team work and conflict prevention	☐	☐	☐	☐
M3 Social Sustainability	☐	☐	☐	☐
M4 Sustainable architecture and energy management	☐	☐	☐	☐
M5 Urban Planning and Participatory Planning	☐	☐	☐	☐
M6 Basic GIS mapping for citizens	☐	☐	☐	☐
M7 Business development and fundraising	☐	☐	☐	☐
M8 Marketing and Internationalization	☐	☐	☐	☐

3.4.2. Povratne informacije od predavača:

Po završetku tečaja predavači bi trebali odgovoriti na pitanja vezana uz određena tematska područja poput: **sadržaj tečaja, alati i mediji, povratne informacije o kvaliteti rada polaznika, razvoj znanja i vještina, ukupna kvaliteta tečaja, otvorena pitanja za predavače.**

Na primjer, neka bi pitanja trebala biti strukturirana kao u primjerima niže:

➤ **Sadržaj tečaja:**

Materijali su bili kvalitetno pripremljeni i poštivali potrebnu razinu ulaženja u problematiku.

Sadržaj tečaja pripremio je polaznike za provedbu terenske vježbe.

All the course materials were well-prepared and respected the level of in-depth analysis required.

- Entirely
- Enough
- To a lesser extent
- Not at all

The course contents proved useful for students to undertake the subsequent field practice

- Entirely
- Enough
- To a lesser extent
- Not at all

➤ **Alati i mediji:**

Koje instrumente smatrate najučinkovitijima?

Je li korištenje platforme i njenih funkcija bilo jednostavno i pristupačno?

Which instruments did you find the most effective?

- PowerPoints
- Videos
- Wall
- Facebook group
- Links
- PDF documents
- Altro...

Was it easy and accessible to use the platform and all its functions?

- Entirely
- To some extent
- To a small extent
- Not at all

➤ **Povratne informacije o izvedbi polaznika:**

Polaznici su aktivno sudjelovali na predavanjima.

Polaznici su redovito komunicirali s predavačima i međusobno tijekom trajanja tečaja.

The students actively participated to the lectures (PowerPoints, readings, links etc.) and did the exercises requested.

- Entirely
- Enough
- To a lesser extent
- Not at all

The students maintained active contact with teachers and/or other students throughout the course.

- Entirely
- Enough
- To a lesser extent
- Not at all

➤ **Razvoj znanja i vještina:**

Interdisciplinarnost tečaja je omogućila stjecanje potrebnog znanja.

This interdisciplinary course was an opportunity to acquire knowledge of the subject matter.

- Entirely
- To some extent
- To a small extent
- Not at all

➤ **Ukupna kvaliteta tečaja:**

Na skali od 1 do 5, ocijenite ukupnu kvalitetu tečaja i koliko ste zadovoljni provedbom.

On a scale from 1 to 5 ("1" being excellent and "5" being poor) how was the overall quality of the course?

1 2 3 4 5

How satisfied are you with this course?

- Very satisfied
- Quite satisfied
- Not really satisfied
- Unsatisfied

Do you believe the course could be regarded as a good training path for education or training in the field of sustainable conversion?

- Entirely
- To some extent
- To a small extent
- Not at all

➤ **Otvorena pitanja:**

Koje su snage tečaja, na koje probleme ste našli, u kojim aspektima se tečaj može poboljšati i sl.

Please describe what you think were the strengths of the course:

Testo risposta lunga

Did you find any problems in the course?

Testo risposta lunga

Please identify the area(s) where you think the course could be further improved:

Testo risposta lunga

Any additional Comments (optional):

Testo risposta lunga

4. STRUKTURA I SADRŽAJ TEČAJA

Ovo poglavlje će detaljno opisati strukturu i sadržaj teorijskoga dijela tečaja.

4.1. Struktura tečaja

Tečaj se sastoji od 8 modula, a trajanje svakoga je između 10 i 15 sati uzimajući u obzir prezentacije, čitanje literature i vježbe. Ukupno trajanje teorijskoga dijela tečaja je između 80 i 90 sati, što varira ovisno o poznavanju engleskog jezika i prethodnom iskustvu polaznika s različitim disciplinama koje tečaj obuhvaća. Svaki je modul podijeljen u nekoliko lekcija u kojima se prezentiraju pojedine ključne teme. Tečaj se sastoji od sljedećih 8 modula:

- M1 „Od globalne krize do održive prenamjene i obnove“;**
- M2 „Izgradnja tima, timski rad i sprečavanje sukoba“;**
- M3 „Društvena održivost“;**
- M4 „Održiva arhitektura i upravljanje energijom“;**
- M5 „Urbanističko planiranje i participativno planiranje“;**
- M6 „Osnove GIS mapiranja“;**
- M7 „Osnivanje poduzeća i prikupljanje sredstava“;**
- M8 „Marketing i internacionalizacija poslovanja“.**

Gore navedena struktura obuhvaća ključne sadržaje koje budući provoditelji tečaja trebaju obuhvatiti, a oni se mogu nadopunjavati dodatnim sadržajima koji u se u pojedinim zemljama ili kontekstima mogu smatrati korisnima u kreiranju ovog novog profesionalnog profila.

Svaki modul može biti implementiran putem prezentacija (npr. MS PowerPoint ili drugi softveri za prezentacije) s nasnimljenim zvukom ili putem prezentacija uživo tj. u razredu; s povezanom obaveznom i dodatnom/preporučenom literaturom i raznim vrstama testova (pitanja s više mogućih odgovora, pitanja s odgovorima točno/netočno, popunjavanje praznina, otvorena pitanja), esejima na zadane teme i vježbama (npr. izrada poslovnog i marketinškog plana).

Bilo online ili u razredu, struktura ovoga tečaja zahtjeva neprestanu komunikaciju između predavača i polaznika da bi se riješili problemi, dali odgovori na pitanja i pojašnjenja kada je to potrebno. Predavačima predlažemo postavljanje vremenskog okvira za konzultacije najmanje jednom tjedno da bi komunikacija i podrška polaznicima bila učinkovita.

Struktura teorijskog dijela tečaja, po područjima:

Područje	Opis (obuhvaćeni sadržaj)	Modul/i	Potencijalni dodatni sadržaji
Uvodni sadržaj	<ul style="list-style-type: none">Okolišna održivostTrenutna ekološka i klimatska krizaAlati za prepoznavanje okolišnih problemaKako stvoriti radni timKako surađivati s drugima da bi se dostigli zajednički ciljevi	<p>M1 „Od globalne krize do održive prenamjene i obnove“</p> <p>M2 „Izgradnja tima, timski rad i sprečavanje sukoba“</p>	<ul style="list-style-type: none">Zakon o lokalnoj samoupravii kako komunicirati s njom
Održivost	<ul style="list-style-type: none">Pojam društvene održivostiRazumijevanje potreba i kretanja zajedniceAlati za mjerjenje i indikatori održivostiOsnovno tehničko znanje o sustavima upravljanja energijom, otpadom i vodama u zgradamaPrincipi održivosti u potrošnji energije, arhitekturi i upravljanju otpadom i vodama	<p>M3 „Društvena održivost“</p> <p>M4 „Održiva arhitektura i upravljanje energijom“</p>	<ul style="list-style-type: none">Održivi transportOdrživo življenjeOdrživi razvoj turizma

Planiranje i mapiranje	<ul style="list-style-type: none">• Znanje o razvoju urbanističkog planiranja u Evropi i pristupima urbanističkog planiranja• Participativno planiranje• Pristupi odozgo prema dolje i odozdo prema gore (<i>top-down</i> i <i>bottom-up</i>)• Osnove kartografije, geografije i participativnog mapiranja• Osnove GIS mapiranja	<p>M5 „Urbanističko planiranje i participativno planiranje“</p> <p>M6 „Osnove GIS mapiranja“</p>	<ul style="list-style-type: none">• Vođenje projekata• Krajobrazna arhitektura
Poduzetništvo i marketing	<ul style="list-style-type: none">• Načini prikupljanja sredstava• Vrste poduzeća i organizacija• Tržišne i marketinške strategije• Osnove urbanog i zelenog marketinga	<p>M7 „Osnivanje poduzeća i prikupljanje sredstava“</p> <p>M8 „Marketing i internacionalizacija poslovanja“</p>	<ul style="list-style-type: none">• Pristup javim sredstvima• Oglašavanje i publicitet• Mediji

4.2. Sadržaj tečaja

4.2.1. Modul 1 „OD GLOBALNE KRIZE DO ODRŽIVE PRENAMJENE I OBNOVE“

Sadržaj:

1. Zdravlje planete: složene krize, ograničenja planeta i potreba za okolišnom i društvenom tranzicijom:

- Trenutno stanje iz područja „Zdravlje planete“: geopolitika / resursi za eksploataciju / proizvodnja-potrošnja-odlaganje / okolišni, socijalni, ekonomski učinci;
- Kompleksne krize: odnos ekonomskih i okolišnih, klimatskih i društvenih - ograničenja planeta i potrebe za održivom prenamjenom i obnovom: dan ekološkog duga (overshoot day); glavne tendencije u proizvodnim lancima i eksternalije; zelena ekonomija;
- Što nastaje pretjeranom eksploatacijom resursa: pogled na svijet kroz perspektivu okolišnih sukoba (definicija / evolucija / uzroci / posljedice): okolišni sukobi; ekološki dug; klimatski dug; ekologizam i siromaštvo; NIMBY sindrom („ne u mom dvorištu“); okolišna nepravda; okolišni rasizam; klimatska pravda.

2. Klimatska kriza: činjenice i međunarodno upravljanje:

- Klimatska kriza i klimatska pravda:
 - klimatska kriza: trenutačno stanje i kritičko tumačenje COP-a 15 u Parizu;
- Glavne činjenice i podatci stručnjaka i institucija;
- Sektori odgovorni za klimatske promjene;
- Povijesni koraci procesa međunarodnih pregovora;
- Lažna rješenja;
- Pariz - COP 15;
- Alternativna rješenja za rješavanje klimatskih promjena.

3. Uvod u društveno i okolišno održivu tranziciju:

- Kratka povijest koncepta održivosti;
- Kratka povijest održivog razvoja u međunarodnom upravljanju;
- Pravedna održivost;
- Uvodno o Alexu Langeru i teorijama održive tranzicije.

4. Uvidi održive tranzicije:

- Najvažniji koncepti iz ekoloških teorija prenamjene i obnove;
- Uvodno o Alexu Langeru i teorijama održive prenamjene i obnove;
- Ključni elementi za ekološku tranziciju gospodarstva.

5. Primjeri dobre prakse:

- Primjeri dobre prakse;
- Regionalni zakon za ekološku tranziciju u regiji Lazio;
- Regenerirane napuštene tvornice;
- Zadruga Melpignano.

Modul 1 – Stečeno znanje i ishodi učenja:

- poznavanje analitičkih alata iz područja društvenih znanosti kako bi razumjeli globalnu okolišnu krizu;
- glavni koncepti i iskustva održive prenamjene i obnove;
- izgrađeni kapaciteti za razumijevanje održive prenamjene i obnove u širem kontekstu.

4.2.2. Modul 2 „IZGRADNJA TIMA, TIMSKI RAD I SPREČAVANJE SUKOBA“

Sadržaj:

1. Što je radni tim:

- Definicija tima, integracija i međuzavisnost članova, obilježja tima.

2. Izgradnja tima: Faze razvoja radnog tima:

- Izgradnja radnog tima i uzastopne faze kroz koje prolazi: pluralitet, interakcije, kohezija, identifikacija, veze, međuzavisnost integracija, suradnja, pregovaranje, podjela ciljeva, odluka i aktivnosti i percepcije prednosti članstva u grupi.

3. Postavljanje i razvoj radnog tima: strukturalne varijable:

- Proces izgradnje tima i 7 varijabli koje oblikuju tim. Analiza strukturalnih varijabli:
 - Ciljevi i obilježja tima;
 - Uloge i zadaci: integracija različitih profesionalnih profila u tim, poznavanje uloga, motivacija, svijest o vlastitim sposobnostima, međuzavisnost i očekivanja članova; obilježja triju uloga: identifikacija u odnosu na ključna područja (odgovornosti i aktivnosti radnog mesta, odnosi između članova, rezultati, kvaliteta radnih aktivnosti), dodjeljivanje uloga u odnosu na kompetencije članova, priznavanje vještina i sposobnosti članova;
 - Vođenje: uslužno vođenje (*service leadership*) – obilježja i prednosti, funkcije vođenja (kompetencija, komunikacija i članstvo), uloga korporativnog voditelja i funkcionalnog voditelja;
 - Metoda: što je metoda i kako je razviti; ključne aktivnosti (analiza resursa i ograničenja, izazovi, vrste rasprava - za okruglim stolovima, kroz preuzimanje riječi u komunikaciji (*turn-taking*) i slobodni govor (*free speech*); pretresanje ideja (*brainstorming*); donošenje odluka, vremensko planiranje, korištenje alata za rješavanje problema).

4. Postavljanje i razvoj radnog tima: procesne varijable:

- Proces izgradnje tima i 7 procesnih varijabli koje oblikuju tim: Analiza procesnih varijabli:
 - *Učinkovitost i razvoj radne skupine*: sustav individualnih kompetencija i sustav kompetencija grupe (strateška kompetencija, kompetencija za inovacije, kompetencija informiranja, operativna kompetencija);
 - Umrežavanje:

- Komunikacija i pregovaranje između tima i druge lokalne organizacije (interaktivna značajka, informativna značajka, transformativna značajka), obilježja (fokusiranost, pragmatičnost, jasnoća i povezanost sa situacijom). Glavne funkcije komunikacije vezane uz 4 temeljna područja (izražavanje poruke, slušanje, odgovaranje, uvjeravanje), komunikacija usmjerena na upravljanje urbanim područjem, kako razviti strateški komunikacijski plan;
- Umrežavanje: područje i ključni akteri;
 - Klima: obilježja (definirana kao zbroj percepcija, iskustava i osjećaja svakog člana, kao kvaliteta sustava, povezana s kulturnim modelima tima), varijable (klima podrške, topla klima, klima otvorenosti i povratne informacije) i *timská klima*.

5. Upravljanje sukobima i prevencija sukoba:

- Upravljanje sukobima: razumijevanje sukoba, glavni uzroci nastajanja sukoba na radnom mjestu, vrste sukoba na radnom mjestu (zaposlenik protiv zaposlenika, upravitelj protiv zaposlenika), pristupi rješavanju sukoba i metode prevencije sukoba na radome mjestu.

Modul 2 – Stečeno znanje i ishodi učenja:

- principi i tehnike komunikacije (sposobnost razvoja odnosa i interakcije, sposobnost komuniciranja s drugima);
- društvene sposobnosti (sposobnost ponašanja u društvenim kontekstima, kako se osjećati pozitivno po pitanju sebe i drugih);
- tehnike vođenja grupe;
 - metodologije i alati za planiranje i ocjenjivanje grupnih aktivnosti;
- moći raditi u uzajamno ovisnom timu (ciljevi, akcije, resursi);
- moći upravljati mrežom odnosa i razviti strateški komunikacijski plan za umrežavanje;
- moći identificirati uloge svih članova tima te njihove obaveze i zadatke;
- moći identificirati resurse, kako ih evaluirati i planirati vezano uz vremenske okvire i ciljeve;
- moći komunicirati i povezati se s članovima tima;
- moći analizirati sukobe i upravljati sukobima.

4.2.3. Modul 3 „DRUŠTVENA ODRŽIVOST“

Sadržaj:

1. Društvena održivost:

- Održivost počiva na tri aspekta; važnost razmatranja socijalnog aspekta u odnosu na druge dvije dimenzije održivosti;
- Definicije društvene održivosti;
- Koncepti koji se preklapaju s društvenom održivošću;
- Društvena održivost u urbanom kontekstu; definicija održivih zajednica – teritorijalna dimenzija primijenjena na društvenu održivost.
- Dokumenti / politike na razini EU-a koji naglašavaju značaj društvene održivosti i gradovima;
- Mjerenje društvene održivosti u urbanom kontekstu.

2. Procjena potreba zajednice i razvoj zajednice temeljen na potencijalima (ABCD – Asset Based Community Development); Uloga lokalnih vlasti u osiguravanju infrastrukture i javnih usluga:

- Razumijevanje i opisivanje zajednice;
- Određivanje potreba zajednice;
- Procjena potreba zajednice, potrebe i potencijali;
- Zašto provoditi procjenu potreba zajednice?;
- Načela procjene;
- Razvoj zajednice temeljen na potencijalima (ABCD);
- Infrastruktura i gospodarski rast / smanjenje siromaštva - u kontekstu najmanje razvijenih zemalja;
- Vrste infrastrukture; infrastruktura i usluge;
- Uloga lokalnih vlasti u osiguravanju infrastrukture;
- Decentralizacija i osiguravanje usluga;
- Trendovi u osiguravanju infrastrukture i usluga.

3. Kvaliteta života i blagostanje – Uloga sociologije i drugih znanstvenih disciplina; Što dovodi do blagostanja?

- Tko proučava kvalitet u života i blagostanje;

- Definiranje kvalitete života;
- Subjektivna i objektivna kvaliteta života;
- Kako mjerimo kvalitetu života? Različite metode mjerena;
- Važnost kvalitete života u urbanom okruženju;
- Definiranje blagostanja;
- Kvaliteta života naspram blagostanja;
- Što dovodi do blagostanja;
- Salutogeneza.

4. Mjerenje društvene održivosti i izvještavanje o društvenoj održivosti: Uvod u mjerenje održivog razvoja; Izvještavanje o održivosti u javnim tijelima i privatnim poduzećima

- Možemo li uistinu mjeriti održivost?;
- Pristupi mjerenu održivosti;
- Pokazatelji održivosti;
- Praktične dileme: Koji su pokazatelji najbolji? Koliko ih upotrijebiti?;
- Primjeri sustava mjerenja održivosti – Indeks urbane održivosti Kine, Arcadisov indeks održivih gradova (*Sustainable Cities Index*);
- Kako komunicirati rezultate provedenih mjerena?
- Što je izvještavanje o održivosti (*sustainability reporting*)?;
- Zašto izvještavati i tko treba izvještavati?;
- Dobrovoljno nasuprot obveznom izvještavanju;
- Standardi izvještavanja o održivosti – tko ih stvara, što se njima mjeri;
- Izvještavanje o održivosti i javne organizacije;
- Izazovi, posebno za javni sektor;
- Glavne kritike izvještavanja o održivosti.

Modul 3 – Stečeno znanje / ishodi učenja:

- kako definirati društvenu održivost i ostale povezane koncepte;
- kako opisati zajednicu u smislu potreba i potencijala; koji su principi procjene te kako provesti procjenu potreba zajednice; što je ABCD pristup i što obuhvaća;
- kako definirati kvalitet u življenja i blagostanje te kako se isti mijere;
- na koji način izraditi indikatore održivosti i kompleksno mjerenje održivosti te sustave izvještavanja;
- moći savjetovati lokalne donositelje odluka o glavnim aspektima vezanim uz društvenu održivost;

- moći provesti procjenu potreba za konkretnu zajednicu;
- moći predložiti najbolje opcije za zajednicu vezane uz pružanje infrastrukturne podrške;
- uz pomoć različitih alata moći provesti mjerena održivog razvoja i ostalih povezanih koncepata (kao što su kvaliteta življenja), s naglaskom na društvenu dimenziju;
- moći pružiti savjete tijelima javne uprave i privatnim poduzećima o najboljem načinu provedbe izvještavanja o održivosti;
- moći provesti procjenu kvalitete življenja na lokalnoj razini te savjetovati donositelje odluka na koji način je poboljšati (posebno društvene aspekte).

4.2.4. Modul 4 „ODRŽIVA ARHITEKTURA I UPRAVLJANJE ENERGIJOM“

Sadržaj:

1. Potrošnja energije u zgradama:

- Energija: Osnovne činjenice o energiji, jedinicama i izračunima, energiji i fizici zgrade;
- Zakonodavni okvir: EPBD direktiva, Direktiva o energetskoj učinkovitosti, tehnički pravilnici i akti;
- Energija i emisije;
- Sustavi za grijanje, hlađenje i ventilaciju, uobičajeni sustavi grijanja, obnovljivi sustavi grijanja;
- Električna energija: rasvjeta, uređaji;
- Mjerenje i verifikacija.

2. Održiva arhitektura i energija:

- Održiva arhitektura;
- Utjecaj zgrade na okoliš;
- Načela pasivnog solarnog i energetski učinkovitog dizajna: projektiranje prema lokalnim uvjetima – klimi, topografiji, vegetaciji, orijentacijama, okolnim zgradama (strukturama stvorenim ljudskom rukom); lokalni

resursi; projektiranje prema načinu života korisnika, financijskim, socijalnim i drugim osobitostima; lokalno zakonodavstvo vezano uz gradnju; očuvanje graditeljske baštine; elementi pasivnog solarnog dizajna, pasivni solarni sustavi za grijanje i hlađenje; primjeri suvremenog dizajna te primjeri povijesne i tradicijske gradnje; upotreba materijala i životni ciklus materijala u zgradama; upotreba lokalnih i recikliranih materijala; biotekstura ('zeleni' zidovi i krovovi); 'earthshipovi'; oporavak topline i sustavi za pohranu (skladištenje) topline; zrakonepropusnost u zgradama; integrirani sistemi grijanja, hlađenja, ventilacije; pasivni solarni principi (prema Passivhaus-Institutu); učinkovito i prirodno osvjetljenje; mjere poboljšanja u postojećim zgradama; kako smanjiti energetsku potrošnju u zgradama; povrat investicija – usporedba ovisno o raznim preporučenim mjerama.

3. Obnovljivi izvori energije u zgradama:

- *Uvod u obnovljive izvore energije: definicije i vrste; povijest korištenja energije; osnovni aspekti; prednosti i mane;*
- *Proizvodnja električne energije: osnove energije vjetra; ekonomski i energetski aspekti energije vjetra; osnove fotonaponskih (FN) elektrana; specifične karakteristike FN-a; ekonomski i energetski aspekti FN-a; jednostavni izračuni za proizvodnju električne energije iz energije sunca;*
- *Proizvodnja toplinske energije; sunčevi toplinski sustavi; osnovni principi i ekonomski aspekt; individualno i daljinsko grijanje u zgradama; grijanje biomasom; kogeneracija i daljinsko grijanje; geotermalna energija; toplinske pumpe - osnovni princip;*
- *Trendovi i scenariji: od centraliziranih energetskih sustava do decentraliziranih sustava obnovljivih izvora energije; energetske zadruge, princip "Bürgerenergie" – zajedničko vlasništvo nad elektranama, princip „prosumer“ tj. „protrošač“ (proizvođač / potrošač); pametne mreže.*

4. Održivo gospodarenje vodama:

- Suvremeni izazovi u gospodarenju vodama: suše, poplave, zagađenja i onečišćenja;
- Upotreba vode u javnim zgradama: voda za piće, pranje, ispiranje i zalijevanje vrtova;

- Upravljanje potražnjom za vodom; zakonska ograničenja korištenja vode; mjerjenje potrošnje vode i sustav naplate; obrazovne kampanje; upotreba električnih i analognih (perlatori/aeratori za slavine i glave tuša) uređaja za učinkovito korištenje vode;
- Skupljanje kišnice: principi, pročišćavanje, upotreba; ponovna upotreba otpadne vode; od pitke vode do ispusta;
- Konačna obrada otpadnih voda; biljni uređaji za pročišćavanje otpadnih voda; uloga javnih zgrada u ublažavanju poplava; zeleni krovovi, spremišta za vodu.

5. Održivo gospodarenje otpadom:

- Što je otpad?; Koji su izazovi povezani s gospodarenjem otpadom?; Zašto je otpad odličan resurs za proizvodnju novih proizvoda?
- Hiperarhija principa održivog gospodarenja otpadom;
- Kako smanjiti količinu proizvedenog otpada?; postupci smanjenja proizvodnje otpada; prilagođavanje (i optimiziranje) svakodnevnih potreba i aktivnosti;
- Najčešće vrste otpada proizведенog u javnim zgradama;
- Ponovna upotreba najčešćih vrsta otpada proizведенog u javnim zgradama, uključujući i energetsku uporabu na mjestu proizvodnje;
- Recikliranje; osnovni principi i utjecaj na klimatske promjene; ugovori s poduzećima za sortiranje i recikliranje otpada; primjeri dobre prakse;
- Zelena javna nabava;
- Edukacija zaposlenika javnih zgrada na temu gospodarenja otpadom.

Modul 4 – Stečeno znanje i ishodi učenja:

- znati razlikovati najvažnije vrste izvora energije u zgradama i vrste potrošnje energije;
- razumjeti troškove energije u zgradama stambenog, javnog i poslovnog sektora (daljinsko grijanje, plin, električna energija, npr. Eur ili kn/kWh);
- usvojiti znanje o obnovljivim izvorima energije i mogućim primjenama;
- razumijevati na osnovnoj razini sustave vodoopskrbe i mogućnosti pročišćavanja otpadnih voda u zgradama;
- upoznati se s mogućnostima održivog gospodarenja otpadom u zgradama, kao što su recikliranje, kompostiranje, ponovna upotreba itd.;
- moći raditi osnovne izračune potrošnje energije i troškova u zgradama (jednostavni energetski pregled);

- moći raditi osnovne izračune proizvodnje energije iz fotonaponskih sustava;
- moći savjetovati lokalne vlasti ili privatne investitore u ranim fazama razvoja projekta (o npr. zelenoj javnoj nabavi, smjernicama održivosti);
- moći predlagati mjere energetske učinkovitosti i primjenu obnovljivih izvora energije;
- moći predlagati mjere za održivo gospodarenje otpadom i vodama.

4.2.5. Modul 5 „URBANISTIČKO PLANIRANJE I PARTICIPATIVNO PLANIRANJE“

Indeks:

1. Urbanističko planiranje (prvi dio):

- Znanstvena fantastika vs. stvarnost: zašto neki planeri preporučaju usporedbu fiktivnih scenarija s nedavnim razvojem stvarnih gradova;
- Definicija: Što je urbanističko planiranje? (video);
- Povijest urbanističkog planiranja:
- Od antike do srednjeg vijeka;
- Od renesanse do baroka;
- Od rane industrijalizacije do Hausmannovog Pariza;
- Od Hausmannovih sljedbenika do vrtnog grada;
- Moderna vremena: Le Corbusier, fašizam, komunizam, razdoblje nakon Drugog svjetskog rata.

2. Urbanističko planiranje (drugi dio):

- Uvod: Europa danas;
- Sektorska tranzicija s obzirom na teoriju tri ekonomski sektora (Fourastié i drugi);
- Promjena paradigme u europskim društvima: kako pojmovi poput „zaštita okoliša“, „održivost“ i „društvena jednakost“ postaju sve značajniji od kraja 1960-ih godina;
- Kako je to utjecalo na službeno planiranje.

3. Participativno planiranje:

- Definicija pojma „participacija“;
- Primjeri loše prakse;
- Povijest participativnog planiranja i recentni razvoj;
- Različite vrste javne participacije;
- Pristupi odozgo prema dolje i odozdo prema gore;
- Primjeri dobre prakse;
- Mauergarten – Berlin.

4. Usporedba urbanističkog i participativnog planiranja:

- Iznijeti osnovne informacije u sklopu pripreme za vježbu (mini-esej): polaznici trebaju elaborirati kako urbanističko i/ili participativno planiranje funkcioniра ili kako je funkcionalo u njihovom gradu.

Modul 5 – Stečeno znanje i ishodi učenja:

- znanje o povijesti urbanističkog planiranja u Europi;
- znanje o urbanističkom planiranju općenito;
- znanje o novim idejama i kreativnim vizijama;
- znanje o različitim participativnim pristupima;
- moći čete raditi na urbanističkom planiranju;
- unaprijediti vještine arhitekture i građevinarstva;
- razumjeti širi smisao participacije i održivosti (ne samo u odnosu na ekonomski čimbenike, nego i u odnosu na društvene i okolišne);
- moći kreirati dobre ideje za rješavanje sukoba, na kolaborativnoj i multidisciplinarnoj osnovi;
- moći surađivati s dionicima;
- moći raditi na izgradnji zgrada, prenamjeni starih infrastruktura ili neobrađenih zemljišta, neovisno o ekonomskim aspektima.

4.2.6. Modul 6 „OSNOVE GIS MAPIRANJA“

Sadržaj:

1. Od klasične kartografije do radikalne geografije:

- Osnove kartografije i geografije: klasično mapiranje;
- Kritičko mapiranje;
- Radikalna geografija.

2. Uvod u geografske informacijske sisteme:

- Informiranje o GIS-u: Što je GIS? Što GIS radi? Kako funkcioniра GIS? Zašto koristimo GIS? Što znati prije korištenja GIS-a?

3. Participativno GIS mapiranje i praćenje:

- Više saznanja o participativnom GIS mapiranju: uvod u participativni GIS;
- Autohtono mapiranje: primjer povijesnog razvoja mapiranja zajednice (*communitymapping*);
- Metodološki pristup mapiranju zajednice: primjer *Iconoclasts*;
- Participativno praćenje kroz GIS;
- Potencijalni način upotrebe PGIS-a.

4. Primjeri dobre prakse:

- Pregled primjera mapiranja zajednice i drugih GIS mapiranja vezanih uz pitanja zaštite okoliša i energije iz Engleske, Italije, Perua, Ekvadora i Hrvatske;
- primjer "mapiranja za promjenu"; EJOLT – kreiranje baze podataka i mapiranje;
- Talijanski atlas i participativno mapiranje;
- Iskustvo participativnog mapiranja okoliša u Peru (Rio Pastaza) i Ekvadoru;
- Solarno mapiranje Velike Gorice: Aplikacija Velika Gorica – Solarni grad (Hrvatska);

- UP4C (Urban Planning 4 Citizens) - interaktivna karta (Dubrovnik - Hrvatska).

5. Open Source i privatni PGIS alati:

- Pregled „privatnog“ i open source GIS softvera i aplikacija.
- GIS programi (Google Map Maker, Qgis, Google Earth): aplikacije i softver; vježba.

Modul 6 – Stečeno znanje i ishodi učenja:

- stečena nova teorijska i praktična znanja o participativnom mapiranju;
- izgrađeni kapaciteti za predviđanje i planiranje korištenja participativnog mapiranja u projektima održive obnove i prenamjene;
- polaznici će biti osposobljeni za izradu osnovne mape putem Google Maps Fusion Table.

4.2.7. Modul 7 „OSNIVANJE PODUZEĆA I PRIKUPLJANJE SREDSTAVA“

Sadržaj:

1. Kako osnovati poduzeće:

- Glavni izazovi i pravni aspekti osnivanja poduzeća;
- Vrste poduzeća;
- Samostalna djelatnost,
- Društva s ograničenom odgovornošću,
- Nevladine organizacije.

2. Poslovno planiranje i strategija:

- Definicija plana i strategije – glavni sadržaj navedenih dokumenata;
- Primjeri i primjeri dobre prakse;

- Strategija: izvori strategije; glavne komponente strategije; kako najbolje iskoristiti strategiju;
- Poslovno planiranje;
- Glavne razlike između plana i strategije;
- Što bi trebao sadržavati poslovni plan; što poslovni plan čini dobrim?

3. Načini osiguravanja finansijskih sredstava:

- Korištenje različitih tehnika prikupljanja sredstava – ovisno o prigodi, cilju, budžetu i željenom ishodu prikupljanja sredstava;
- Zajmovi; kapital; krediti; darovnice.

4. Financijske institucije i organizacije:

- Definicija glavnih financijskih institucija i organizacija – banke, rizični kapital (*venture capitalists*); poslovni anđeli: banke; anđeli investitori; grupno financiranje (*crowdfunding*); rizični kapital; poslovni inkubatori; obitelj i prijatelji.

Modul 7 – Stečeno znanje i ishodi učenja:

- pregled ekonomskih mehanizama;
- engleski poslovni rječnik (B1-B2);
- teorijsko znanje za razvoj poslovanja;
- pregled općih financijskih institucija;
- pregled različitih tehnika osiguravanja financijskih sredstava;
- moći izraditi poslovni plan;
- moći uspješno provesti aktivnosti osiguravanja financijskih sredstava;
- moći upravljati kampanjom osiguravanja financijskih sredstava.

4.2.8. Modul 8 „MARKETING I INTERNACIONALIZACIJA POSLOVANJA“

Sadržaj:

1. Što je tržište?

- Uvod u tržišne sile: opskrba proizvodima i/ili uslugama, potražnja, potrebe i želje;
- Što je tržište, sukladno ekonomskom pristupu;
- Pregled tržišta s marketinškoga gledišta i marketinške strategije.

2. Marketing:

- Sveobuhvatni pregled marketinga: definicija, ciljevi, temeljna uloga i poveznica s prodajom i proizvodnjom. Alati i elementi marketinškog upravljanja: poznavanje tržišta, makro i mikro okruženje, vizija i misija poduzeća, osnovni koncept marketinškog miksa koji obuhvaća 4 temeljna elementa – tzv. koncept 4P (četiri temeljna elementa: product = proizvod, price = cijena, promotion = promocija i place = prodaja i distribucija), pozicioniranje, pregled proizvodnje, razvoja proizvoda i nadzora životnog ciklusa. U konačnici, predavanje se fokusira na unutarnje i vanjske čimbenike koji utječu na razvoj odgovarajućih marketinških strategija: koji je kontekst i funkcija marketinga (vanjski čimbenici; unutarnji čimbenici; strateško planiranje).

3. Marketinški plan:

- Kroz ovo predavanje, polaznici trebaju steći vještine i znanja za razvoj marketinškoga plana, počevši od njegove definicije, a prvenstveno kroz analizu svrhe ove aktivnosti, analizu tržišta i analizu kupaca te metodologije implementacije.
- Nakon provedene edukacije, polaznici će biti u mogućnosti strukturirati i implementirati uspješan marketinški plan, kao dio promidžbene strategije.

4. Gradski (urbani) marketing:

- Polaznicima će biti dano pojašnjenje značenja i vrijednosti gradova kao proizvoda s tržišnom vrijednošću. Proces promidžbe urbanih centara (ili područja) kako bi se potaknuo turizam i/ili razvoj ciljanih aktivnosti u njima, kako bi se privukle unutarnje migracije stanovnika ili olakšavanje preseljenja tvrtki. Strategija urbanog marketinga predviđa stvaranje obilježja grada / znamenitosti te zajedničke napore javnih vlasti i privatnog sektora: četvrti, mreža i drugih oblika agregacija, s ciljem povećanja konkurentnosti određenog područja i povećanja kvalitete življenja. Predavanje sadrži 2 studije slučaja s ciljem boljega razumijevanja koncepta i s ciljem učenja kako navedeno primijeniti u stvarnosti: stara luka Genoa (od dokova do kulturnog i urbano razvijenog zabavnog područja) i Madrid Rio park (preobrazba starog prstena prometnice M30, koja se nalazi uz rijeku Manzanares, u područje parkova i rekreacije duljine 10 kilometara). Predavanje treba dati pregled sporazuma o suradnji i teritorijalnih sporazuma razvijenih od strane gradskih uprava, u svrhu pružanja bolje usluge građanima i turistima (ekonomski aktivnost, kvaliteta življenja i turističke usluge) i instrument Povelje gradonačelnika (Covenant of Mayors) za klimu i energiju, koji ima za cilj povećanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije, a gradovima potpisnicima olakšava dobivanje finansijskih sredstava EU-a za njihovu implementaciju.

5. Zeleni marketing:

- Ciljevi i definicija okolišne održivosti, propitivanje okolišnih izazova s kojima se susreću tržišta u 21. stoljeću i kako tržišne odluke mogu značajnije doprinijeti promjenama nabolje, odnosno nagore u području okoliša; Pregled pristupa zelenog marketinga i razlozi za prihvaćanje takve strategije; Pregled različitih strategija zelenog marketinga (proizvod, proces, reputacija, izgradnja partnerstva za dijeljenje); Pregled zelenog marketinškog miksa; Korištenje studija slučaja za podupiranje teorijskog dijela (primjeri zelenog marketinga u gradovima: npr. usluge dijeljenja automobila u mnogim europskim gradovima – car-sharing).

6. Internacionalizacija poslovanja:

- Pregled strategija internacionalizacije poslovanja za poduzetnike (Zašto izaći na međunarodno tržište? Koji su izazovi internacionalizacije poslovanja?) i dodatna analiza prednosti i nedostataka internacionalizacije poslovanja. Nadalje, kratki uvod u proces razvoja NVO-a i metodologije rada.

Modul 8 – Stečeno znanje i ishodi učenja:

- strategije marketinga, pozicioniranje proizvoda i komunikacijske strategije (promidžbena komunikacija);
- dinamika tržišta;
- tehnike istraživanja tržišta i ocjena ponašanja potrošača;
- moći ocijeniti kako funkcionira tržište (mehanizmi ponude i potražnje);
- moći promovirati i plasirati proizvod na tržište;
- moći razviti marketinški plan;
- moći ocijeniti što je gradski (urbani) marketing te raspoznati ulogu javnih i privatnih tijela u njemu;
- moći vjerodostojno komunicirati imidž i vrijednost grada;
- moći razviti strategiju zelenog marketinga;
- moći usvajati strategije internacionalizacije poslovanja.

4.3. Struktura terenske vježbe, pravila i opis

Drugi dio tečaja predviđa strukturirano praktično iskustvo: završetkom teorijskoga dijela tečaja, polaznici započinju terensku prasku (u trajanju od 3 do 4 mjeseca) i radom u interdisciplinarnom timu izrađuju projektne prijedloge održive prenamjene i obnove. Ova aktivnost podrazumijeva redovite grupne sastanke (na dnevnoj/tjednoj/dvotjednoj/mjesečnoj osnovi), sastanke s mentorima i rasprave s lokalnim dionicima. Rezultat je projektni prijedlog koji treba sadržavati analizu konteksta, tehničke značajke ideje održive prenamjene i obnove, poslovni plan i ostale relevantne dijelove. Predložak za izradu projektnog prijedloga dostupan je u nastavku.

Nakon prvoga sastanka gdje su se definirali interdisciplinarni timovi polaznika (4 do 8 osoba različitih struka), terenska vježba svakog tima treba započeti odlaskom na lokaciju za koju će se izrađivati projektni prijedlog održive prenamjene i obnove. Polaznici moraju biti upućeni u lokaciju od strane osobe koja je vrlo dobro upoznata s trenutačnom i prethodnom upotrebotom lokacije, njenim pravnim statusom, arhitektonskim obilježjima itd. Potom, trebaju dobiti osnovnu dokumentaciju o lokaciji i imati osiguran kanal komunikacije za daljnja pitanja.

Polaznici trebaju dobiti predložak za razradu projektnoga prijedloga prenamjene i obnove, sa sekcijama koje se odnose na ključne aspekte prenamjene i obnove, pitanjima za svaku sekciju te uputama oko predviđene dužine teksta koji trebaju predati. Polaznicima treba biti zadan rok za predaju završnog prijedloga.

Nadgledanje razvoja projektnog prijedloga treba uključiti: podršku polaznicima uspostavljenjem potrebnih kontakata i umrežavanjem; podršku polaznicima kroz davanje prostora za rad u timu (razred/ured dostupan za zajedničke sastanke, pristup računalu i internetu); nadgledanje zajedničkog rada tima – svakom timu treba biti dodijeljen mentor, potrebno je davanje povratne informacije o napretku te ostalih savjeta za razvoj prijedloga obnove i prenamjene – od strane mentora i ostalih predavača na tečaju.

Preporučeni predložak za prijedlog projekta dan je u nastavku.

SAŽETAK

Ukratko opišite kontekst intervencije i postupak razvoja prijedloga (specificirajte očekivane procese participacije i navedite interesne skupine). Potom opišite projekt prenamjene i obnove u smislu tehničkih priprema. Navedite ciljeve i moguće rezultate projektnog prijedloga te ciljane buduće korisnike. Za kraj, nabrojite prednosti i nedostatke kao i mogućnosti buduće provedbe projekta.

Minimalno 2000, maksimalno 3000 znakova, uključujući razmake.

0. OPĆI PODACI O LOKACIJI

Ime:	
Adresa:	
Grad, zemlja:	
Trenutačno stanje (napuštena, neadekvatno korištena ili sl.):	
Prijašnja namjena:	
Vlasništvo (javno, privatno, miješano):	
Površina (ukupna bruto, u m²):	
Fotografija lokacije:	

1. ANALIZA KONTEKSTA LOKACIJE

- Koja su ograničenja, a koje mogućnosti i otvara urbanistički plan (npr. GUP ili što je primjenjivo) za vaš projektni prijedlog? Molimo referirajte se na relevantni Generalni urbanistički plan.
- Koja je društvena, ekomska i okolišna pozadina gradske četvrti u kojoj je lokacija za prenamjenu i obnovu?
Npr.:
Koji sektori su prevladavajući u okolini (privatni – stambeni, poslovni, javna administracija, neprofitni)?
Gospodarstvene aktivnosti u četvrti (usluge, trgovina, industrija, javne institucije, turizam...)
Opće značajke stanovništva (radno aktivno stanovništvo/umirovljenici, mlađi/starije stanovništvo, bogatiji/siromašniji...)
Opisite okolišne vrijednosti u okruženju (zelena područja i sl.) te okolišne probleme.
Osvojite se na sve poznate društvene, ekomske i okolišne prijetnje u bližoj ili daljoj okolini.
- Koje su prepoznate društvene, ekomske i okolišne potrebe koje vaš projektni prijedlog želi adresirati?

Ukoliko je moguće, uključite dokumente kojima će ilustrirati gore navedene tvrdnje (mapu dionika i sl.)

Minimalno 4000 znakova, uključujući razmake.

2. PARTICIPATIVNI RAZVOJ PRIJEDLOGA PROJEKTA

- Opišite participativni pristup i proces koji će se pokrenuti i tijekom razvoja projektnog prijedloga.
- Opišite participativnu metodologiju koju predlažete ili teorijski okvir na koji se referirate.
- Koje dionike ćete uključiti? Na koje načine? Koji će biti njihov doprinos prijedlogu prenamjene i obnove?
- Na koji način vaš projekt ni prijedlog adresira lokalne potrebe prepoznate i opisane u analizi konteksta?

Ukoliko je moguće, uključite fotografije kojima ćete ilustrirati proces implementirane participacije ili drugu vrstu dokumenata (npr. provedene anketе).

Minimalno 2000 znakova, uključujući razmake.

3. TEHNIČKI OPIS PROJEKTA PRENAMJENE I OBNOVE

- Opišite značajke lokacije planirane prenamjene i obnove: urbane, arhitektonske, infrastrukturne (tehničke), morfološke / geološke (za vanjske prostore).
- Opišite tehničke karakteristike zahvata koji vaš prijedlog predviđa: urbanističke, elektrotehničke, strojarske, građevinske i arhitektonske aspekte.
- Opišite planirane korake za implementaciju tehničkih mjera zahvata prenamjene i obnove te alate/strojeve/materijale/kompetencije radnika koji su potrebni da se zahvat proveđe.
- Imajući u vidu komponente energetske održivosti, opišite koji su trenutno najveći potrošači energije na lokaciji (prema vrsti energije i količini) tj. koji su bili za vrijeme korištenja lokacije. Na koji način će doći do promjene u potrošnji energije po završetku zahvata – kroz implementaciju kojih mjera energetske učinkovitosti i/ili obnovljivih izvora energije?
- Opišite glavne značajke potrošnje vode na lokaciji – koje aktivnosti većinski generiraju potrošnju vode?

- Koje mjere smanjenja potrošnje/povećanja učinkovitosti potrošnje vode planirate?
- Koje vrste ot pada se većinski proizvode na lokaciji?
- Koje mjere gospodarenja ot padom planirate?
- Koje dodatne mjere predviđate da bi se smanjile ukupne emisije CO₂ te ostali negativni učinci na okoliš?

Preporučujemo uključiti privitke vizualizacije prostora po završenoj prenamjeni i obnovi (skice, SketchUp/Autocad/2D/3D i sl.)

Minimalno 16000 znakova uključujući razmake

4. OKOLIŠNI, DRUŠTVENI I KULTURNI UČINCI PROJEKTA PRENAMJENE I OBNOVE

- Opišite konkretne okolišne, društvene i kulturne učinke vašeg projekta: do kojih pozitivnih promjena će doći? Opišite na koje načine te promjene mogu biti izmjerene.
- Opišite na koji način predviđate da će se prostor koristiti i tko će biti glavni korisnici.
- Na koji način će biti adresirana tri stupna održivosti (okolišni, društveni, ekonomski?) Ukoliko je primjenjivo, opišite kvalitativne i kvantitativne indikatore.
- Opišite participativne aspekte prilikom budućih aktivnosti koje bi se odvijale po završenoj prenamjeni i obnovi lokacije.

Minimalno 4000 znakova, uključujući razmake

5. UNUTARNJI I VANJSKI RIZICI

- Iznesite procjenu unutarnjih i vanjskih rizika vašeg projekta, vezano uz ekonomski, okolišne i društvene aspekt – te predložite moguća rješenja.

Minimalno 2000 znakova, uključujući razmake.

6. POSLOVNI PLAN

- Nastavno na sadržaj Modula 7, molimo izradite i stavite kao privitak poslovni plan projekt a prenamjene i obnove. Ovo je dokument kojim će se predviđjeti svi troškovi nužni za realizaciju projekta opisanu u dijelu 3. Tehnički opis projekta prenamjene i obnove. Ukoliko je primjenjivo, molimo uključite i budžet za prvu godinu stavljanja lokacije u novu namjenu, u kojem će biti opisani troškovi predviđenih aktivnosti (preporučeno, nije obavezno).

7. STRATEGIJA FINANCIRANJA I MARKETINGA

Navedite izvore financiranja provedbe projekta.

- Koji programi financiranja (i drugi izvori) na lokalnoj/nacionalnoj/europskoj/međunarodnoj razini su relevantni za financiranje vašeg projekta?
- Koje troškove bi oni pokrili? Ukoliko je primjenjivo, specificirajte rokove i potrebne procedure.
- Opишite strategiju pronaalaženja izvora financiranja te dionika / partnerstava koje treba strateški aktivirati da bi se iznašla potrebna sredstva za financiranje projekta.
- Nastavno na Modul 8, koje marketinške aktivnosti / promotivne strategije bi mogle povećati vrijednost projekta koji predviđate? Koje dionike to uključuje i na koje načine?
- Ukoliko je primjenjivo, definirajte strategiju internacionalizacije.

Minimalno 4000 znakova, uključujući razmake.

Terenske vježbe mogu varirati u metodologiji pristupa. Kratki opis aktivnosti provedenih u sklopu terenskih vježbi na projektu COMPASS u projektnim zemljama dan je kao ilustracija mogućih pristupa.

4.3.1. Terenska vježba u Rimu, ITALIJA

U Rimu su održene tri terenske vježbe u grupama od 5 do 8 osoba. Organizacija A Sud je, mjesecima prije terenske vježbe, započela pregovore s nekoliko općina Grada Rima, kroz predstavljanje projekta i aktivnosti terenske vježbe, kako bi zajedničkim snagama odredili lokacije u javnom vlasništvu prikladne za potencijalne projekte prenamjene i obnove.

Nadalje, prva su dva sastanka s talijanskim polaznicima organizirana s ciljem stvaranja grupa i predstavljanja lokacija te lokalnih vlasti s kojima će se surađivati (II. okrug i VIII. okrug). Slijedili su terenski posjeti lokacijama. Potom, tri su grupe počele raditi samostalnije i ostvarivati kontakte s relevantnim dionicima, praćene mentoricom iz A Suda koja je nadgledala razvoj projektnih prijedloga.

Tri projektna prijedloga dostupna su na poveznicama:

- [Passa a Largo](#)
- [Pannelli sociali](#)
- [Civic Lab](#)

4.3.2. Terenska vježba u Zagrebu, HRVATSKA

U Zagrebu su polaznici podijeljeni u tri interdisciplinarnе grupe sa 6 do 8 osoba, a svakoj je dodijeljen i mentor/ica. Terenska vježba započela je uvodnim sastankom svih polaznika s mentorima iz DOOR-a i predstavnicima Grada Zagreba. Mentorji su polaznicima predstavili zadatke koji ih očekuju kroz terensku vježbu.

Sljedeći sastanak svih polaznika uključivao je predavanja s nekoliko primjera dobre prakse održive prenamjene i obnove u Zagrebu te su im predstavljene tri lokacije za koje će raditi projektne prijedloge održive prenamjene i obnove.

Potom su polaznici posjetili tri definirane lokacije. Polaznike su na lokacije vodili predstavnici Grada Zagreba koji su bili vrlo dobro upoznati s trenutačnom i prethodnom upotrebatom određene lokacije, njenim pravnim statusom, arhitektonskim obilježjima itd. Polaznicima je na korištenje dana osnovna dokumentacija o definiranim lokacijama te im je osiguran kanal komunikacije (e-pošta) za sva pitanja. Također, dobili su predložak za izradu projektnoga prijedloga.

Svaka je grupa sa svojim mentorom održavala sastanke na tjednoj ili dvotjednoj osnovi, većinom u prostorijama organizacije DOOR, no nekada i putem Skypea ili u blizini projektnih lokacija. Rad grupa bio je uglavnom samostalan, uz savjetovanje i nadzor mentora tijekom približno tri mjeseca, te kroz komunikaciju s predstavnicima Grada Zagreba putem e-pošte.

Tri projektne prijedloge dostupna su na poveznicama:

- [Dizajn, umjetnost i obrt u Ilici - Urbani laboratorij](#)
- [Interkulturni društveni centar](#)
- [Zagrebački Velesajam – Paviljon 15](#)

4.3.3. Terenska vježba u Berlinu, NJEMAČKA

Terenska vježba u Berlinu održena je u grupi od pet osoba, inicijalno kroz intenzivan jednotjedni rad u prosincu 2016. Uvodni teorijski dio održan je u prostorijama organizacije EUROPANORAT, dok je praktični dio održen na lokaciji „Alte Münze“ gdje je grupu vodio povjesničar. Dodatno, održan je sastanak s predstvincima dvaju tijela općinske lokalne vlasti iz ureda za zaštitu spomenika i regulaciju planiranja. Polaznici su tijekom navedenoga tjedna praktično primijenili novostečeno znanje. Između prosinca 2016. i travnja 2017. grupa je radila na razvoju projektnoga prijedloga, a dva su polaznika predstavila prijedlog na diseminacijskom događanju u Berlinu, 5. travnja 2017.

Prijedlog je dostupan na poveznici:

- [Alte Münze](#)

4.3.4. Terenska vježba u Sofiji, BUGARSKA

Terenska vježba u Sofiji odraćena je u grupi od sedam osoba. Na tjednoj bazi odraćivane su vježbe na odabranoj lokaciji. Cilj je bio prenošenje praktičnoga znanja o prenamjeni i obnovi javnoga prostora u stvarnome okruženju.

Drugi je dio odraćen kroz sastanak s predstavnicima općina koje su surađivale kroz predlaganje javnog objekta kojemu je bila potrebna transformacija. Polaznici su izložili vlastiti prijedlog prenamjene i obnove i raspravljali o idejama.

Prijedlog je dostupan na poveznici:

- [Bankya Public Bath](#)

4.3.5. Terenska vježba u Cluj-Napoci, RUMUNJSKA

U Cluj-Napoci odraćene su dvije terenske vježbe na lokacijama: „La terenuri“ i „Gara Mică“. Terenska vježba započela je u prosincu 2016. kad je organiziran sastanak s ciljem podjele polaznika u dvije grupe. Za „La terenuri“ formirana je grupa od 4, a za lokaciju „Gara Mică“ grupa od 5 osoba. Nakon toga su posjećene obje lokacije. Kasnije, između siječnja 2017. i ožujka 2017., svaka je grupa organizirala zasebne sastanke u prostorijama organizacije Civitas kako bi radili na projektnim prijedlozima. Nažalost, grupe nisu mogle surađivati s općinama jer iste nisu bile dostupne i/ili zainteresirane za temu.

Prijedlozi su dostupni na poveznicama:

- [La Terenuri](#)
- [Garra Mică](#)

5. ELEMENTI PROFESIONALNOG USMJERENJA

Cilj je tečaja, razvijenog u sklopu projekta COMPASS, unaprijediti kompetencije, vještine i konkurentnost polaznika na tržištu rada, koji se mogu služiti novostečenim sposobnostima u dobivanju odgovarajućega posla - što u današnje vrijeme može predstavljati izazov.

5.1. Kompetencije stečene kroz COMASS-ov tečaj

Polaznici su tijekom COMPASS-ovog tečaja stekli širok raspon znanja i vještina o održivoj prenamjeni i obnovi, i kroz teorijski dio tečaja i kroz aktivnosti terenskih vježbi gdje su se našli u ulogama stručnjaka u međusektorskom kontekstu (u suradnji s lokalnim vlastima, građanima, organizacijama, fakultetima itd.). To su:

- **Interdisciplinarnе vrijednosti i sposobnost rada u multidisciplinarnoj grupi:**
Na terenskim su vježbama polaznici različitih profesionalnih usmjerenja podijeljeni u grupe da bi vježbali suradnju i rad interdisciplinarno grupu na zajedničkome projektu.
- **Europske interkulturne vrijednosti i sposobnost rada u multikulturalnom kontekstu:**
Tečaj je polaznicima omogućio europski kontekst učenja, a grupe su na terenskim vježbama uključivale ljude iz različitih zemalja i kultura.
- **Rad i upravljanje participativnom suradnjom s više dionika, uključujući javne vlasti, građane i udruge:**
Terenske vježbe potiču polaznike na uključivanje i interakciju s dionicima poput predstavnika lokalnih vlasti, građana, udruga, lokalnih poduzeća, škola / fakulteta.
- **Sposobnost profesionalnoga povezivanja i rada s javnom upravom:**

Terenska je nastava bila temeljna aktivnost kroz koju su polaznici bili suočeni sa konkretnom suradnjom sa stručnjacima i predstavnicima tijela javnih vlasti u razvoju projektnoga prijedloga održive prenamjene i obnove.

- **Pisanje i razvoj projektnog prijedloga:**

Polaznici su vježbali pisanje i razvoj projektnog prijedloga, uz vodstvo mentora koji im je pomogao elaborirati prijedlog i unaprijediti vještine razvijanja projektnih prijedloga. U nekim su slučajevima grupe vježbale i razvijanje projektnog prijedloga u aspektu traženja finansijskih sredstava za implementaciju.

- **Umrežavanje:**

Polazišna točka terenske nastave bila je rad na umrežavanju (izgradnji novih mreža i/ili kontaktiranju postojećih) da bi se projektne ideje mogle razraditi u suradnji s različitim dionicima.

- **Upravljanje sukobima i prevencija sukoba:**

Kroz terensku su se nastavu polaznici susreli sa stvarnim situacijama upravljanja sukobima i prevencije sukoba u odnosima različitih dionika (između drugih dionika ili između njih samih i dionika).

- **Osnivanje poduzeća i prikupljanje sredstava:**

Polaznicima je prilika da nauče izraditi poslovni plan i pronađu odgovarajuće načine za prikupljanje sredstava na nacionalnoj razini bila važna za razradu projektnog prijedloga.

- **Marketing i internacionalizacija poslovanja:**

Polaznici su tijekom tečaja imali priliku unaprijediti promotivne i marketinške vještine koje su potrebne u promociji ideja o prenamjeni i obnovi, ostvarivanju veće vidljivosti i osiguravanju finansijskih sredstava.

Ove bi se vještine mogle usvojiti i u drugim stručnim područjima. Razliku ovdje čini COMPASS-ova visoka sklonost ekološkim i održivim temama. Iz toga se razloga najprikladnije prilike za zaposlenje mogu pronaći u sektorima koji se bave onim sadržajima koje obuhvaća 8 tečajnih modula. Vrlo je važno prijavu na natječaj za posao prilagoditi potrebama radnog mesta, a prioritete prilagoditi traženim kompetencijama.

5.2. Važni elementi za tražitelja posla

U procesu prijave na tečaj, polaznici su morali priložiti životopise i motivacijska pisma, a ono što je važno je da ažuriraju životopise dodajući kompetencije stečene kroz tečaj. Certifikati koji su im dani po uspješnom završavanju tečaja, sadrže novostečena znanja i vještine iz svakoga modula i terenskih vježbi, te ih polaznici mogu vrlo jednostavno dodati u svoj život opis. Ovdje se nalaze smjernice za izradu životopisa i motivacijskog pisma u svrhu lakšeg dobivanja razgovora za posao nakon završetka ovoga tečaja:

▪ Motivacijsko / popratno pismo

U ovakovome pismu kandidat/kinja ima priliku izraziti se i napisati zašto je baš on/ona idealan/na za posao na koji se prijavljuje.

Motivacijsko pismo sažima podatke o kandidatu, čime se on/a predstavlja poslodavcu. Ono je također važno jer poslodavac dobiva uvid u pisane komunikacijske vještine potencijalnog zaposlenika. Kandidat će pismenošću pokazati znanje i izgraditi kredibilitet. Motivacijska bi se pisma uvijek trebala pisati pažljivo jer odaju (ne)stručnost kandidata.

Motivacijska bi se pisma trebala pisati u skladu s potrebama poslodavca / organizacije. Treba imati na umu da sadržaj motivacijskog pisma treba isticati važne značajke prikladne za posao za koji se kandidat prijavljuje.

Poželjno je obratiti se određenoj osobi da bi se zadobila pažnja čitatelja i naznačilo da je kandidat odradio detaljno istraživanje. Motivacijsko bi pismo trebalo imati sljedeću strukturu:

- Uvodni odlomak: zašto pišete?
- Drugi odlomak: na koji su način Vaše kvalifikacije u sinergiji s traženima?
- Treći odlomak: zašto ste prikladan kandidat za ovaj posao?
- Završni odlomak: što ćete učiniti sljedeće?

▪ Životopis (CV)

Prvi korak je pisanje kvalitetnog životopisa. Od iznimne je važnosti da je

životopis napisan što je najbolje moguće. Ukupna prezentacija, format, gramatika i najvažnije – sadržaj, zahtijevaju veliku pozornost. Životopis bi trebao biti kratak (poželjno ne duži od 3 stranice), ali detaljan. Zbog internacionalnosti tečaja i tržišta rada, savjetujemo da se životopis izradi u formatu *Europass*. On pruža jedinstvenu strukturu za sve zemlje Europske unije, a obrazac za izradu dostupan je na svim nacionalnim jezicima. Sadrži:

- Osobne informacije;
- Vrstu prijave;
- Radno iskustvo;
- Obrazovanje i osposobljavanje;
- Osobne vještine;
- Dodatne informacije;
- Priloge.

Detalje potražite na poveznici:

<http://europass.cedefop.europa.eu/documents/curriculum-vitae>

Ako su popratno pismo i životopis ostavili dobar utisak, sljedit će poziv na razgovor za posao.

■ **Razgovor za posao**

Razgovor za posao je završni korak do dobivanja željenoga posla. Osobni podaci i vještine su već poznati kroz životopis i motivacijsko pismo pa važnu ulogu na razgovoru za posao igra međusobna naklonost ispitiča i ispitanika, pitanje kako se kandidat uklapa u tim itd. Ustanovljeno je da se odluka o zapošljavanju donosi u prvih 90 sekundi (prvi dojam). Stvari poput rukovanja, odijevanja, izgleda, tona glasa itd. od presudne su važnosti i mogu varirati ovisno o vrsti posla za koji se kandidat prijavljuje.

Dodatni važni elementi u razgovoru za posao:

- Prethodno iskustvo;
- Osnove posla;
- Ispitanikova izvedba;
- Društvene vještine;
- Interpersonalna prezentacija;
- Osobni faktori i kontekst.

Povrh toga, polaznik tečaja osposobljen je za osnivanje i upravljanje poduzećima / organizacijama ili za rad kao savjetnik za javna ili privatna tijela u osmišljavanju i implementaciji projekata održive obnove i prenamjene urbanih lokaliteta. Polaznici tečaja će se, kao potencijali savjetnici, moći obratiti lokalnim vlastima i mnogim drugim organizacijama / institucijama:

- Obrazovne institucije (fakulteti itd.);
- Javna uprava od lokalne do nacionalne razine poput onih nadležnih za:
 - Urbanističko upravljanje;
 - Urbanistički razvoj / okoliš;
 - Urbanističko planiranje;
 - Relevantna ministarstva.
- Arhitektonski uredi;
- Građevinski uredi;
- Agencije/uredi za privremeno korištenje javnih prostora;
- Mediji (arhitektonski časopisi itd.);
- Nevladine organizacije;
- Ostali samostalni (*freelance*) stručnjaci.

PRILOG

SAŽETCI PROJEKTNIH PRIJEDLOGA POLAZNIKA

Italy

"PASSA A LARGO"

The chosen project area is located in Largo Passamonti, in the II district of Rome. In order to identify the features, in terms of advantages and disadvantages,

characterizing the area and the whole San Lorenzo neighborhood where the area is located, we firstly conducted a context analysis. The area is in front of a university venue that has

recently been open and at the edge of a neighborhood characterized by a significant deficit of green public spaces. It is surrounded by highly congested streets and, although well connected with public transportation, it is oppressed by wild parking practices.

Using an online survey and face-to-face interviews as participative methods, we included perceptions from local inhabitants and stakeholders into the analysis. Within the local stakeholders, we consulted the ones whose activity could match with what we devised for the area (local associations; businesses and handcrafters; students attending to the university, etc.). Results

pointed out that the revitalization of the area represents a great topic of interest within the neighborhood.

Currently, however, the Passamonti park represents a residual space that is only frequented by the specific target related with the two functional areas in which it is divided: a dog area and one of the few free basketball fields in Rome. In general, the park is not attractive because it is currently degraded, barely maintained, inhabited by homeless people, polluted and poorly accessible. Nevertheless, due to the park potential to be alluring if regenerated, inhabitants and stakeholders as well as the local administration have shown interest in participating at the project's promotion and implementation.

We are therefore proposing here a project of "participated urban regeneration" aiming to convert the park into a dynamic area where people can find a fine-looking and multi-functional place to stay and can contribute to the revitalization process, gain environmental awareness and develop a green stewardship. In detail, we propose the realization of many activities in the project area, such as environmental education for kids and young students; air pollution supervision and green solutions toward an improved air quality; auto-construction workshop of tactical urbanism linked to the themes of recycling and zero waste production; street markets and many more.

To allow such activities and recall people to live the park, a structural regeneration, both of the "brown" (wood) and "green" (vegetation) infrastructures, is required. We intend to plant the vegetative species, both trees and shrubs, which better absorb the atmospheric pollutants and the noises deriving from the adjacent streets. In addition, we plan to build a set of modular wooden sits for the people to relax, watch a basketball match or a street art performance, socialize, study or eat. Expected results concern a positive revitalization of an underused green area that become an attractive place and a pilot project for participative processes and ecologic solutions, and the promotion of the idea that a transition towards a sustainable urban regeneration is possible. Weaknesses inherent to this project can mostly derive from the participation approach, but, once overcome, allow for regenerating a green area in the described context, which constitute the powerful strength of this project. Future implementations can involve the building of a bike-lane connecting the park to the other green areas of the neighborhood.

"PANNELLI SOCIALI"

Garbatella is an area of Rome known for its peculiar architecture – barocchetto romano style mixed to garden-city look – and for its social and cultural awareness. The area is a perfect example of urban regeneration done through bottom-up approach. Our project proposal is to improve energy efficiency, which would

lie in an annex to the project called Neighborhood Contracts taken from Department Suburbs Local development. The proposal is about both implementing photovoltaic panels on the top of the roof of a architectural complex in the center of Garbatella and enhancing environmental awareness by the realization of a pedal powered machine.

The complex includes the Csoa La Strada – a self-managed social center, a Ciclofficina La Strada – a bicycle cooperative, the Farmer's Market - a local market, and Millepiani co - working office. These entities represent the key stakeholders for the project. The main actor will be the Csoa La Strada social center, which will provide its premises to organize energy awareness days. The events will be special occasions for fundraising. The stakeholders directly consulted are two: La Strada and Ciclofficina.

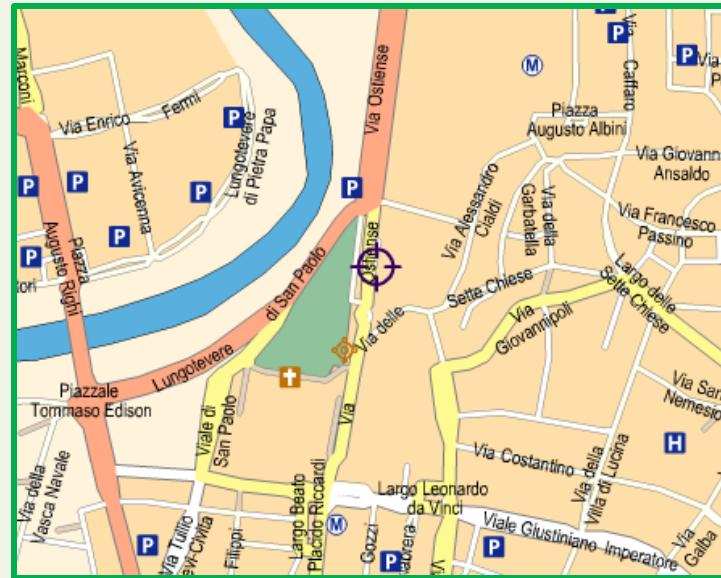
The machine will be constructed using second hand bicycles given by the bicycle cooperative. The photovoltaic panels are designed on the top of the roof in order to reduce the network load power consumption, introducing a generation of sustainable energy, and using a space until now unused.

The CO₂ avoided by using the panels would be 932,5 ton CO₂ considering 25 years of energy production by photovoltaic panels. The advantages of the project would be not only of environmental nature, but also economical, since it will be substantial savings in the bill no longer charged to the municipality. Nevertheless, there are possible risks by adopting such energy strategy: the end-of-life of the whole plant must be taken into consideration; moreover, it is important to not neglect which are the environmental impact of the realization and dismantle of the panels, the progressive degradation of the panels and the electric contacts.

"CIVIC LAB"

This regeneration proposal has been realized in the context of the "Compass" project and it aims at creating a new life for the area on Via Ostiense in front of one of the faculties of the University of Roma Tre.

Since the beginning the team has been trying to involve both the institutions and the key actors: inhabitants and students. The involvement of the institutions is fundamental as the project will be more easily

implemented if it has their support. Obviously institutions are only a small part of the big group of actors. We have been meeting residents and students and their organizations: quarter communities and students' organizations. All of them have shown a considerable interest in the conversion of this area and the majority of them would like it to be kept "green", as observed during the interviews.

Taking into account the surveys outcomes, the fact that the area is quite small (585 m²) and its geographical position: between a traffic congested street and the metro line, the idea is to create a green and free space where both students and residents can relax and make the most out of this space. Some tables and benches will be installed and a part of the area will be intended for the exercisers. All of them will be built by volunteers guided by the expertise of volunteers from different, local organizations through the "self construction" technique recycling waste materials thus reducing the costs. Different activities will be organised to promote the project and to foster popular participation and they will be advertised through different communication means: social media, local newspapers, residents' and students' organizations and leaflet.

These activities not only have an economic value but they also help the community to merge and allow the two main groups: students and residents to finally meet for real. As a matter of fact, they live in the same "territory" but they do not actually share it. This area can be the perfect meeting point where they can rest, have lunch or a break, work out, chat and organize

some events, social or cultural activities.

One of the project's goals is to raise people's awareness on topics such as the environment, the importance of sharing and cohabitation, equity (the project is also thought to be accessible to wheelchairs and to welcome all those with special needs). To accomplish this, during the project's implementation and development people will be helped to understand how to handle and preserve the area in a sustainable way when the project will be completed. The costs will be low thanks to self-building workshops and the use of materials recycling. However, to finance what cannot be provided by those workshops some crowdfunding activities will be held involving private citizens or associations and public bodies.

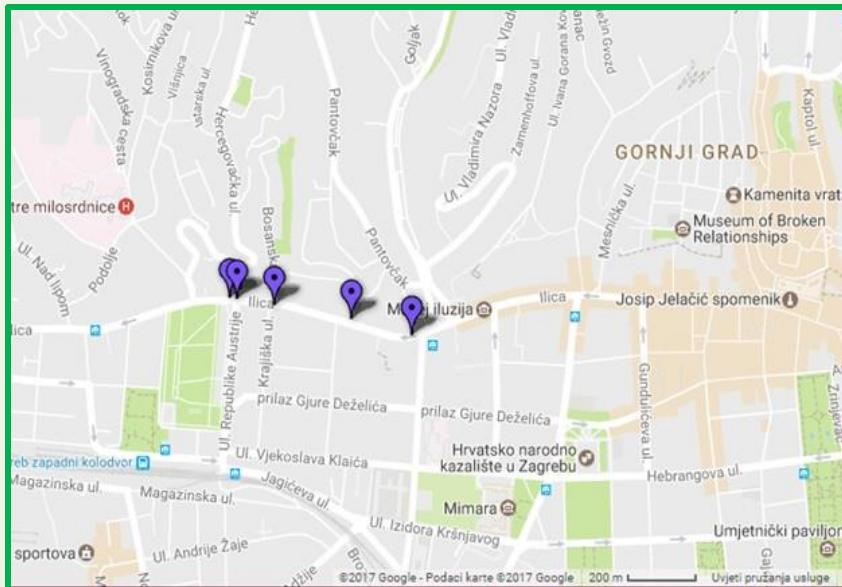

"ILICA STREET"

The urban location assigned for the regeneration project proposal is the 600-odd m long section of the Ilica Street defined as the stretch between two city squares, Britanac Square and Dr Franjo Tuđman Square. Stretching from the main city square (Ban Josip Jelačić Square) to the western boundaries of Zagreb, the Ilica Street used to be the longest street in Zagreb and certainly remains its most well-known street today.

The analysis of the spatial, economic, residential and cultural context of the assigned area led to identifying its two characteristics that we find vital to its identity and consider to be solid basis for the further development of the regeneration project. Firstly, the Ilica Street may be viewed as the connecting area where the densely built city blocks meet the foothills and greenery of Medvednica, a mountain and nature park just north of Zagreb. Secondly, the Ilica Street may be further viewed as the space where the traditional artisan production rooted in its historical economic background blends with the young professionals of the cultural and creative industries, the latter having been based on its current economic and cultural traits and potential.

Building on the specific nature of the assigned area that includes several smaller locations along the Ilica Street, we propose this project of sustainable conversion to establish an urban laboratory, which encompasses one central location and its affiliated satellite locations. The central location of the urban laboratory brings together experts from the fields of architecture and landscape architecture, urbanism, spatial planning, civil engineering,

sociology, art history and other professions/fields dealing with the transformation of the urban space. Its main goal is the continuous exploration and analysis of the spatial, social and cultural elements and of the needs of the local community, in order to define, create and initiate new content introduced in the converted spaces of satellite locations. The latter aim to introduce cultural and commercial content by including as associates on this project young professionals of the cultural and creative industries and local artisans.

In order to carry out the proposed project of urban regeneration, we defined the seven stages of its implementation, structured to establish the urban laboratory and all resources necessary for its further functioning, to adapt and put in use the satellite locations with newly introduced content, but also anticipated steps that enable the further implementation and expansion of the proposed concept. In the chapter on participation, we presented the research methods that included gathering input from local citizens and individuals working towards the revitalization of the area themselves, while also presenting specific possibilities for a community inclusive development of the regeneration project.

In the chapter on the project of adaptation, we identified the assigned area as part of protected heritage and suggested the appropriate approach accordingly. We further outlined a detailed description of the current state of the assigned locations within the area and suggested the plan for their adaptation based on a single unit. In keeping with the main goals of the entire project, we examined and proposed the possibilities for the energy-efficient renovation of the area while taking into account the nature of the assigned locations and the restrictions thereby implied.

In the following chapters, we looked closely into all the aspects of our proposal in order to identify all its positive effects on the environment, society and culture and compare it to some other examples of urban regeneration, but also to present a detailed analysis of all considerable internal and external risks, as well as possible responses to those risks. Seeing as the assigned area of the Ilica Street is a very well-frequented part of Zagreb located near its very centre and the old town core, while at the same time deeply laden with rich cultural history and an identity recognizable and relatable to the citizens of Zagreb, the benefits of regenerating this area truly prevail over the possible risks. In the final chapters, we defined and proposed the business model of our urban laboratory as an association, outlined the initial expenses for the first stages of the implementation of the project and considered possible financing and marketing strategies.

"OLD MILITARY HOSPITAL"

The old Military hospital in Vlaška Street in Zagreb is a former barrack built in 1833. The hospital was abandoned during the 1980's, as was its funding, resulting in the complex being in very bad condition and almost entirely abandoned and unusable today. The oldest part of the complex, the street facing building, is listed in the National Register of Cultural Property, and the idea of this project is to reconstruct the back building and the connecting wing for the implementation of its plans, because the street facing building is already intended for several educational institutions (music and ballet schools).

The project proposal focuses on repurposing the former Military hospital based on an intercultural social centre model as a new institutional model for the utilisation and management of public infrastructure intended for trans-disciplinary and trans-sectoral cultural needs, need of civil society organisations and other fields of society, as well as local communities. Social-cultural centres are and can be important places for community gatherings and active involvement of local communities in various activities. They are places of social integration and through the development of different intercultural programmes aimed for different social minorities, they help to achieve their higher visibility in societies, to actively include them in their communities and to promote their rights. Social-cultural centres can also be a generator of civil entrepreneurship, thus adding to social involvement and employment as well as overall socioeconomic development of a society, like for example ufaFabrik in Berlin,

a unique art, cultural and sustainable future concepts laboratory built by the group of young artists and activists that 1979. occupied the premises of the former Universum-Film studios in Tempelhof district.

The goal is to create an institution which utilises a new type of institutionalised infrastructure management for the local community based on a hybrid model of public-private partnership. This would be a mixed-type institution, founded by the local government and the local community which would ensure the stability of the institutional framework similar to the one of public institutions, guarantee long-term utilisation of public infrastructure and allow the users to be actively involved in its management in the form of horizontal self-organisation and the variety of contents and programmes.

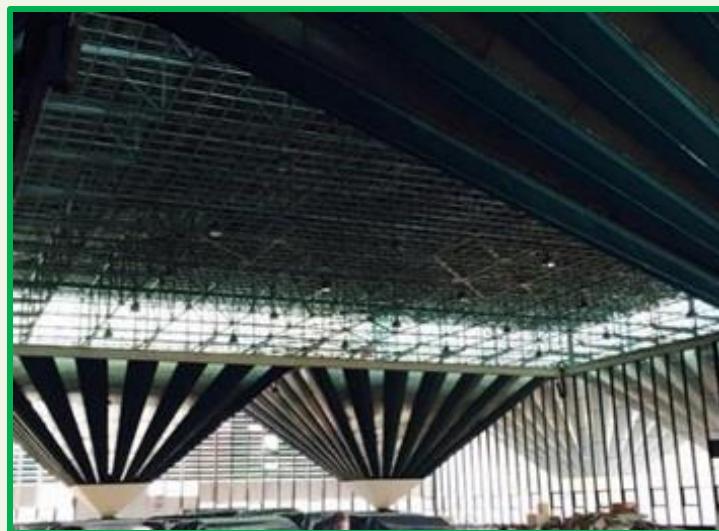
A direct benefit this model would have for the society is creating synergy and strengthening the social capital of the local community by linking together and creating a network of various cultural, civil society and local community stakeholders through inter-sectoral connectivity and integration of different groups of society. Social involvement and strengthening of social capital will also be achieved through promoting and enabling of social entrepreneurship, which is an integral part of this model, as well as educational programmes and content which promotes the concept of lifelong learning.

The former Military hospital, as an abandoned complex, is more than just an esthetical problem. It is also an environmental problem because further devastation of the complex would inevitably result in an irreversible degree of devastation and the inability of its renewal in the future. This project would stop this negative process and redirect it toward reconstruction and infrastructural development. As a preliminary step, before the actual reconstruction, a more detailed analysis of the general location condition should be conducted in order to gain better insight into the possibilities for repurposing it and whether it would be cost effective. In technical terms, repurposing the complex would require a complete reconstruction of the buildings and the proposed model contains the concept of sustainability not just in a social sense but also in the environmental sense which includes energy efficiency of the buildings, energy efficiency planning, renewable energy sources and implementing sustainable plans for waste management and water use on location. This direct positive impact on the environment, the development of eco-awareness, the impulse for consideration and implementation of sustainable approaches in the local community and various educational activities and programmes that this centre would provide, will serve as a good example for this type of model.

“PAVILLION 15”

Pavilion number 15 is located on the eastern edge of Zagreb Fair complex. It is a protected cultural heritage, designed by architect Giuseppe Sambito in 1962 as an exhibition pavilion to present the newest achievements of Italian economy.

The space is unique and undivided, with 3902 m² of space area, 11 m height (with the middle part 14 m height). It is characterised by steel construction with 12 reversed pyramids, grid-like (lattice) roof trusses and full glass façade. The pyramids and glass envelope are the most recognizable elements of this Pavilion. Pavilion is today in a state of disrepair and dilapidation with numerous damages as a consequence of corrosion and years of abandon.

This project is a result of present state analysis, local community opinion survey (within Novi Zagreb East and Novi Zagreb West city districts) and functional capabilities and restriction of the Pavilion. The Eco-market proposal which will promote local and ecologically produced food completely meets the needs of the city districts (the lack of specialised eco-markets), the character of the districts (mostly residential area), the character of the Pavilion, in a functional way (high glass hall), the character of the Pavilion in the value way (the need to protect the cultural heritage with non-invasive methods) and actual need for sustainable, ecological and local methods for food and lifestyle habits.

The Pavilion repurposing is not going to be only about making an Eco-market. Besides presenting and selling food and other products, Pavilion will be a place of sustainable lifestyle promotion; with culinary classes, healthy and sustainable lifestyle educations, make-your-own-compost workshops, recycling workshops and similar.

The Pavilion repurposing is not going to be only about making an Eco-market. Besides presenting and selling food and other products, Pavilion will be a

place of sustainable lifestyle promotion; with culinary classes, healthy and sustainable lifestyle educations, make-your-own-compost workshops, recycling workshops and similar.

The concept also has touristic and cultural aspect: the plan is to organize themed evenings and presentations of specialties and cuisines of foreign countries (Spanish cuisine week, Fish specialties week, Raw food week...) with high school students (Hospitality schools and similar) and representatives and workers of different Embassies in Zagreb as hosts. This will bring out the memories of the international fairs in Zagreb Fair when national pavilions promoted the values of their countries.

The Pavilion repurposing project includes future and potential users of the new Eco-market as the most important partners; with the local community opinion survey in the first phase and planned design charrettes – intense planning meetings where residents of the Novi Zagreb districts and Zagreb as whole, experts (architects, sociologists), local government representatives, institutions (schools, kindergartens) representatives work together in creating and following the vision of the Project. This creates the sense of ownership and responsibility for the area, identification with Zagreb Fair, strengthens the social cohesion of the city districts and presents a strong and considerable social capital.

The project interventions include the implementation of solar photovoltaic cells which will provide the electricity for the Pavilion with surplus distributed to other pavilions of Zagreb Fair. Generated organic waste will be used as a biogas and then used for heating. The volume of the Pavilion and glass façade makes long sedentary work during winter in the Pavilion difficult. Additional interventions to make it less difficult are not planned.

The first phase predicts temporary settling with structures that will act as a "frame" and enable different activities. These structures are the elements of division and farming (steel cables or nets outstretched in the middle of the Pavilion, between the floor and the lattice roof construction; the structures could withstand suspending the pots with saplings on different levels, climbing plants and mini irrigation system), the elements of division and heating (double layered "baldachins" made from light, transparent synthetic material shaping "warm rooms" in the middle area of the Pavilion; that enables comfortable staying in the Pavilion without losing excess heating in the space) and furniture elements for exhibition, storage, farming, compost and similar (mobile, interconnected transformable frames made from wood; to encourage reusing of still usable materials and items; their recycling is easy; every frame can be upgraded with various other elements that can serve

specific purpose). In front of the Pavilion a plant garden is planned, bearing in mind the rules of permaculture, biodynamic agriculture and vegetable cultivation which enables multiple harvests.

The Pavilion repurposing project will encourage selling but also trading and exhibiting of the products. It will have a social component because smaller producers could trade their surpluses, exchange them for something else or have very small amounts of their products on the market. Such public visibility and the possibility to enter the market, sell the products and earn the money presents also a very important economic sustainability for a significant part of the society. The possibility of trading and exchanging and the concept of healthy, bio, eco and locally produced food represents environmentally sustainable model of food. That abates the food miles which consequentially lowers the level of greenhouse gasses. Pavilion will have educational function while promoting the sustainable model of farming (permaculture, biodynamic agriculture), trading healthy eco produces (seeds and such), advising on nutrition and health benefits of certain products. Pavilion repurposed like this will become a new public place for all residents of (Novi) Zagreb, for meeting and enjoying and at the same time it will strengthen the spirit of community and the sense of belonging to the place.

Germany

DIE ALTE MUNZE

This proposal for revitalization of the building complex "Die Alte Müze" in the city center of Berlin has been developed as part of the COMPASS course,

'Competences for Agencies for Sustainable Site conversion'. The interdisciplinary participants conducted this research project in the context of the field practice, which took place from the 12th to the 16th of December 2017 in Berlin by practically applying the gained knowledge of the course in the case study "Die Alte Münze". Die Alte Münze means the old coin, the name derives from the coinage which used to take place in the building complex. After the usage as a mint has terminated, interim usages have been implemented in the premises of Die Alte Münze.

Till the present of this research no decision about the future usage of the buildings has been made and Die Alte Münze remains in possession by the Property Management of the state Berlin. The sale of the building complex is restricted by the Property Management of the state of Berlin and a sustainable and future-oriented utilization concept is required, which guarantees the maintenance and preservation of the historical building complex.

Based on the three pillars of sustainability a comprehensive approach has been developed by addressing historical awareness, social integration, ecological compatibility and economic rentability.

Dealing with the historically significant building, with architectural features of the Nazi era and current users requires consideration of several aspects.

Therefore, the developed future vision, builds on existing local structures, potentials, includes existing stakeholders and follows a participatory approach in order to achieve acceptance within the society.

Respectively, our project tackles questions like: Which social purpose has Die Alte Münze at its location in Berlin Mitte? How can future-oriented utilization structures be implemented in Die Alte Münze? What comprises a sustainable site conversion in the urban context? Which ecological, cultural, social and economical potentials contains Die Alte Münze?

The developed vision aims to create a multifaceted shared space where current users can proceed their creative activities, events can be conducted, residents of Berlin can meet, socialize and engage in activities, share and develop personal and professional skills and knowledge. It activates the community to participate in every step from the early beginning. Our aim is not only to implement the project, but also to strengthen the local structures and revitalize the building complex through the establishment of new activities.

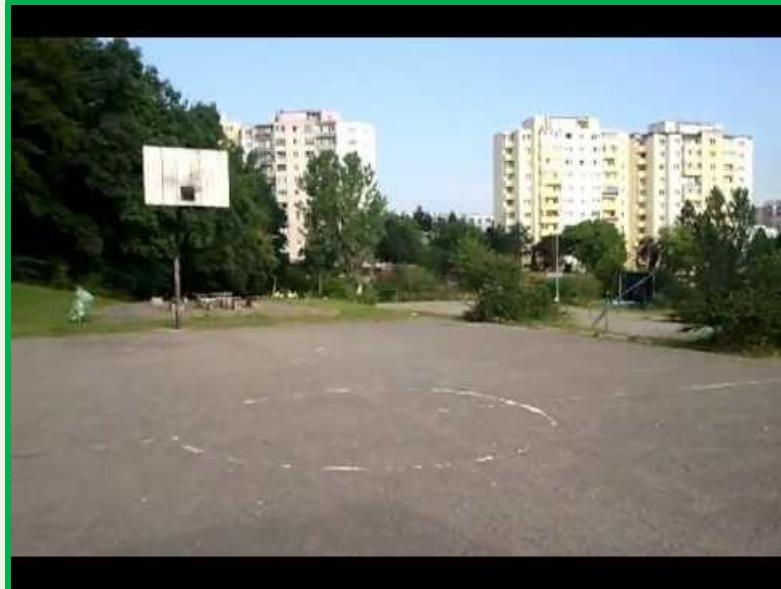

Romania

LA TERENURI

The Playgrounds (La Terenuri) Mănăștur is a vast green area within a buildings' blocks area, apparently abandoned, but frozen juridically and used informally in many ways by its inhabitants: gardening, walking the dogs, children playgrounds, sport fields, walking in the forest and other informal leisures. In the last 4 years civic initiatives started here engaging the citizens and activating them to formulate a common request towards the Townhall, in the way of transforming this area into a public park. Also the initiative started an experimentation process of participatory urbanism and designed temporary functions for the park: a stage, benches, a garden, swings, repairing the existing infrastructures, waste bins and also creating here a cultural hub by creating the Days of the Neighborhood, all of these with the purpose of creating a common space for the inhabitants to meet, express and act for their neighborhood, Mănăștur.

La Terenuri - Spatju Comun în Mănăștur had done community interventions since 2012 in the space located (give references), and many activities had been done with the guide of Lala Panait and Silviu Medesan. All these efforts had the intention to bring people together, revalue our direct or local environment and call to action.

The past interventions had risen the awareness in neighbors, regular citizens of Cluj, municipality and property owner of the value of the area, especially the green area and the need for Cluj to have such spaces for community life.

However, all this actions have not been able to build a core or support group of neighbors or friends the area which can hold the present actions and future challenges. There is still a dependence of external stimulus like the ones La Terenuri - Spatju Comun în Mañăstur and other organizations had offer to keep a vibrant and collaborative community in the area.

With the gain experience in this project and from other areas of expertise we recognize that Food is a special connector in communities. For this proposal we want to test if FOOD can help us conform or built a group of neighbors and friends of the area which can hold the future actions in this community.

We know that some neighbors in the area still have a strong Cultural Tradition and expertise to grow their own vegetables also we sense certain pride that people have of the food they prepare, like Varza a la Cluj and Vinete. In some way everybody has the best recipe. Our proposal is to find and habilitate an area where we can have a short program of events related to food.

As these events outline the knowledge and skills people already have, we also want to introduce events that take the food issue a step forward:

- food waste issues, food industry impact on environment;
- city food identity and labels;
- urban gardens and food as means of entrepreneurship;
- culinary workshops and activities for children;
- discussions about possible forms of partnership: local authorities + local businesses + civil society groups - to achieve what they could not achieve alone;
- participative cooking events that could eventually turn into a repeating event as it promotes local gastronomy, producers and products, and could create economic and social value.

This proposal includes a research of the topics related to food:

- Map of the culinary options of the area;
- Map of stakeholders related to food;
- List of known chefs that will like to collaborate in community activities - Book of local recipes;
- identifying places where community cooking could take place;
- identify if there already is a "food policy/strategy" for the city.

Regarding the spreading of information about events and activities: we will use available social networks related to this area to rise the topic of Food but

as not all community members use social media, we could identify a place with very good visibility where we could place a "panel" with posters about upcoming events. By doing this we want to find the actors/persons interested in the topic and invite them to be part of the team that will organize this events.

We had the opportunity to build on the past experiences that "La Terenuri" had with their participative approach. We had a series of conversations with Lala Panait and read the book "cARTier - Peripheral Interventions" which gave us an overall view of the actions taken in this area. With both sources we have an understanding of several social dynamics and needs. Enough to see that there is no Core Group of neighbors or friends of the area. And also enough to say that FOOD can bring people together and form this group.

We recognize that our Project Idea initiates mostly with secondary data. For this reason we shaped this proposal considering it as a participatory process. From the specific local need in Manastur, we consider a problem the missing group in this community that can support the actions and activities to keep going. External aid is still needed to maintain the awareness of the need of this green area. So by FOOD we think that we will be able to "fix" a group in this area. This group might be the one taking other actions for their own problems.

As shown by local statistics, there is a lack of suitable spaces for public community life in Cluj. So these events are not only meant to be entertaining and fun, but they also have the role of raising awareness of the need of public green spaces and of the important role each member of the community has. Therefore, the events will "filter" individuals that are willing to take responsibility and participate in the community life. They will be part of our intended CORE Group who will take further our intervention and aim their activities in the direction of pointing and solving problems that are stringent to community life.

Potential externalities and risks affecting the project's outcome could be divided into external and internal threats. Externalities consist mainly of the proprietors' interests regarding the territory. It is possible that they will sell the whole site or that they will decide to use it for real estate investment without any concern regarding the activities and events going on there. Another risk is the local authorities' lack of interest in such case.

Internal risks are related to the local community as the whole initiative is based on the responsiveness and active engagement of the neighborhood. If the community won't take the responsibility to take over the administration of the utilities and the events, if there won't develop a Core Group than the

FOOD events won't continue. Therefore, we included in our project a training and a discussion series of couching those who are interested in the project to involve them even more and to help them with the practical issues in the first few months.

GARA MICA

The project foresees the regeneration of an unused building in a busy area of Cluj-Napoca. The building in question is called "Gara Mică", which means "Small Train Station", as it used to serve as the main building for the now-defunct small train station. It is located in the vicinity of the current train station at one of the city's main transportation nodes.

The regeneration process actually has grass-roots origins, as organisations took it to themselves to organise workshops and contemporary art galleries for the local artists. The organisations themselves are usually made up of local artists. The most notable event was a month-long artist-workshop/art gallery organised in late 2016 within the framework of the Com'On Cluj participatory budget program. The event was called Spațiu Cultural Garra Mică (Small Station Cultural Space).

The stakeholders of the project are threefold: First, contemporary local artists would have more opportunities to both work and have their work shown to the public. Second, the citizens from Cluj-Napoca would gain a permanent contemporary art gallery dedicated to promoting local artists, which is something that the city is currently lacking. And lastly, Cluj-Napoca, as an entity, would gain tremendously, both domestically and internationally, as such a venue would host international exhibitions and further consolidate Cluj-Napoca as an up and coming international hub.

In technical terms, the project consists of two stages, and the outcome of the project also has two facets. The first stage is the renovation of the building, which is also the most costly part of the project that carries the highest risk.

The second stage is the development of a sustainable, participative, non-political life within the walls of the gallery.

The two facets of the project refer, one the one side, to the art gallery/workshop as a place for artists; and on the other side, to the building itself, for which the project has a vision of incorporating several technologies that handle energy and water management in a smart way. These building would serve as a technological exhibit on its own, aimed to educate visitors about energy-saving and renewable technologies.

The biggest weakness of the project is obtaining the necessary financial means for the renovation of the building. The second biggest weakness of the project lies in the fact that its owner is a state-owned enterprise (CFR), with its headquarters in Bucharest. The Bucharest headquarters of CFR also handles the subletting of its assets. This means that they may not care about the potential cultural and educational output of the building as it is distant to them and they would only see financial figures.

Its strength, however, lies in its popularity as a grassroots movement, the potential interest from the part of donors, as well as the fact that it fills a void in the current shape of the city.

Bulgaria

BANKYA BATH

For the past few years the Bankya District, which is a part of Sofia metropolitan area, is looking for new opportunities of regeneration for its historical public bath building, located in the very center of the town. It is planned to be a modern SPA, following the global trend of renovating historic buildings for thermal and wellbeing activities.

This conceptual proposal aims to meet different points of view and to follow the main development trends of the city, to create a national spa resort that would also support the recovery process of cultural and historical monuments at national level. The project proposal will offer vision for:

- sustainable regeneration of the building, where to establish long-term functionalities as a public SPA center;
- new development ideas;
- innovations as a small library offering books, free WiFi, a coffee bar with refreshments and a variety of healthy food;
- a sense of connection with nature, owing to the large green park space with beautiful gardens, around the building.

The proposed project area is located in Bankya. Situated in the city center, but at the same time - surrounded by a small pedestrian park, the location is easy reachable by all kinds of public and private transport, which makes it great selection for regeneration. Due to the current status of the building – “The Old Baths of Bankya”, the already regenerated pedestrian park, loses of its value. The lack of a focal point in the park is compensated by a small open market, created in the area behind the baths with a structure of an old mechanical clock in the center of the square.

The idea of the regeneration is to renovate the old building of the baths in order to use the natural sources of mineral water, which pass right under the building. Doing so, we will increase the park attractiveness and strengthen its market value. The renovated building will include also new features in order to meet the demands for a SPA center.

The main advantage of the baths' regeneration is firstly the fact that all the present SPA centers are missing the historical and cultural aspect, presenting modern resting places. Furthermore, if the bath is given the status of national historical heritage planned as planned, it will also bring the opportunity to be seen not only as a regular resting point, but also as a forgotten historical part of our society to be rediscovered. The library section adds to the general idea of a place where to rest and enjoy a marvelous architecture.

Internetske stranice projekta: <https://projectcompass.jimdo.com/>

E-pošta: projectcompassinfo@gmail.com

Društvene mreže:

<https://facebook.com/compassprojectEC>

https://twitter/compass_EC

[COMPASS Project](#)

Erasmus+

Financirano sredstvima programa Europske unije Erasmus+.

Ova publikacija odražava isključivo stajalište autora publikacije i Komisija se ne može smatrati odgovornom prilikom uporabe informacija koje se u njoj nalaze.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International license.
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>